

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΑΛΛΟΙΩΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Του Ιωάννη Σούρλα

Επιβλέπων Καθηγητής: Ανέστης Λαδάς

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Θεσσαλονίκη 2019

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	4
1.2 Δομή της Διπλωματικής.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	6
2.1 Εννοιολογική οριοθέτηση της απάτης	6
2.2 Τα κίνητρα της απάτης	7
2.3 Τα χαρακτηριστικά της απάτης	10
2.4 Συμπεράσματα.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο Εξωτερικός Έλεγχος και το Επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή.....	14
3.1. Εξωτερικός έλεγχος	14
3.2. Το Νομοθετικό πλαίσιο του ελέγχου	15
3.3. Θεσμικό πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου.....	15
3.4. Πλαίσιο εργασίας του εξωτερικού ελέγχου.....	17
3.5. Μέθοδοι εξωτερικού ελέγχου.....	18
Είδη εξωτερικών ελέγχων.....	20
3.6. Η εξέλιξη του εξωτερικού ελέγχου στην Ελλάδα.....	22
Θεμελιώδεις Αρχές ελεγκτικού επαγγέλματος	22
3.7. Ο ρόλος του εξωτερικού ελεγκτή	24
3.8. Προσόντα του Ελεγκτή.....	26
3.9. Ανεξαρτησία του Ελεγκτή	29
Ανεξαρτησία του Ελεγκτή και Κανόνες Δεοντολογίας.....	29
3.10. Ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή.....	31
Αστική Ευθύνη.....	31
Ποινική Ευθύνη	33
Πειθαρχική Ευθύνη.....	33
3.11. Πλεονεκτήματα από την χρήση του εξωτερικού ελεγκτή	34
3.12. Πώς επηρεάζει η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου το έργο του εξωτερικού ελεγκτή	35
3.13. Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και η προστασία των επενδυτών	37

Το ΔΕΠ 240 για την αποκάλυψη της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις υπό έλεγχο.....	39
3.14. Η ευθύνη του ελεγκτή για τον εντοπισμό απατών για έναν έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων	41
3.15. Λόγοι αποτυχίας των ελεγκτικών μηχανισμών.....	43
3.16. Παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και εξωτερικός έλεγχος.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων- Λογιστική Απάτη	50
4.1 Εισαγωγή.....	50
4.2 Η κατάσταση του ισολογισμού τέλους χρήσης	50
4.3 Απειλές κατά του ελεγκτικού έργου	52
4.4 Τι είναι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων	52
4.5 Τι είναι η λογιστική απάτη	53
4.6 Τα χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης.....	54
4.7 Στόχος και αιτία λογιστικής απάτης	55
4.8 Το τρίγωνο της απάτης.....	56
4.9 Τρόποι αντιμετώπισης της λογιστικής απάτης.....	56
4.10 Οι κατηγορίες λογιστικής απάτης	57
4.11 Τα καθήκοντα του ορκωτού ελεγκτή σε περίπτωση απάτης.....	58
4.12 Κίνητρα Παραποίησης οικονομικών καταστάσεων	59
Κίνητρα που προέρχονται από τη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς	59
Κίνητρα που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης.....	60
Κίνητρα που σχετίζονται με τον τρόπο συμπεριφοράς της διοίκησης	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Συμπεράσματα.....	62
Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	63
Βιβλιογραφία	64

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1: Τρίγωνο της Απάτης	8
Διάγραμμα 2: Το Διαμάντι της Απάτης	10
Διάγραμμα 3: Το νέο Τρίγωνο της Απάτης	11
Διάγραμμα 4: Δέντρο Απάτης.....	13

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γράφημα 1: Κατανομή ζημιών από απάτη σε Δολάρια.....	12
Γράφημα 2: Σχέση μεταξύ Ιεραρχικής θέσης- Συχνότητα διάπραξης- Μέσης ζημίας από απάτη.....	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Η εικόνα των σύγχρονων αγορών και κοινωνιών χαρακτηρίζεται από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης των αγορών και των κεφαλαίων, του έντονου ανταγωνισμού, των μεγάλων ανισοτήτων και της υψηλής συγκέντρωσης κεφαλαίων από μεγάλες οικονομικές μονάδες, στοιχεία τα οποία καθιστούν την ανάγκη του ελέγχου, επιτακτική.

Τα οικονομικά και λογιστικά σκάνδαλα που συνέβησαν κυρίως στις ΗΠΑ στις αρχές του 21ου αιώνα (Enron, World Com κλπ.), συγκλόνισαν ολόκληρο τον κόσμο και επανάφεραν στο προσκήνιο το θέμα της λογιστικής απάτης και τους τρόπους αντιμετώπισής της. Το θέμα είναι τεράστιο γιατί εμπλέκονται εκτός από τα στελέχη της εταιρείας που παραποιεί, εταιρείες ορκωτών λογιστών καθώς και χρηματοπιστωτικοί οίκοι. Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στον σκόπιμο «χειρισμό» στοιχείων τους, όπως υπερτίμηση στοιχείου ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών με σκοπό να επιτευχθεί το επιθυμητό ύψος τους. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων. Στις Η.Π.Α. ο αντίστοιχος όρος αναφέρεται στην απάτη (fraud) που διενεργείται μέσω της σκόπιμης αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων. Ως μέσα για την πραγματοποίηση των παραποιήσεων χρησιμοποιούνται διάφοροι μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική ή επινοητική λογιστική (creative accounting).

Η συμβολή του εξωτερικού ελέγχου στην αποκάλυψη της λογιστικής απάτης είναι καταλυτική. Ο εξωτερικός ελεγκτής, ως ένα από τα κύρια θεσμικά όργανα λειτουργίας του θεσμού της Ανώνυμης Εταιρίας, έχει την κυριότερη ευθύνη για την αποκάλυψη της λογιστικής απάτης και ιδιαίτερα των θεμάτων που αφορούν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Με την έκθεση ελέγχου που διατυπώνουν, οι Ορκωτοί

Ελεγκτές Λογιστές εκφράζουν τη γνώμη τους επί των οικονομικών καταστάσεων της εξεταζόμενης εταιρίας. Η γνώμη τους έχει βαρύνουσα σημασία και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από όλους τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων.

1.2 Δομή της Διπλωματικής

Αρχικά παρουσιάζονται ιστορικά στοιχεία της ελεγκτικής σε γενικότερο επίπεδο από τα πρώτα ίχνη της μέχρι και σήμερα. Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται ο εξωτερικός έλεγχος. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά εξετάζονται οι εννοιολογικές προσεγγίσεις σχετικά με τον εξωτερικό έλεγχο. Με σκοπό την πληρέστερη προσέγγιση της έννοιας του εξωτερικού ελέγχου, αναλύεται τόσο το θεσμικό πλαίσιο όσο και το πλαίσιο εργασίας του εξωτερικού ελέγχου. Ακολουθεί παρουσίαση των βασικότερων ειδών εξωτερικού ελέγχου, του ρόλου του εξωτερικού ελεγκτή και των σημαντικότερων πλεονεκτημάτων που απορρέουν από την χρησιμοποίηση του εξωτερικού ελέγχου. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της οργάνωσης και λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα, η ισχύουσα νομοθεσία, ο ρόλος του εξωτερικού ελεγκτή και τα πλεονεκτήματα του εξωτερικού ελέγχου. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την συμβολή των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων στην προστασία των επενδυτών και ιδιαίτερα με το ΔΕΠ 240, την ευθύνη του ελεγκτή για την αποτροπή και τον εντοπισμό απατών. Τέλος, αναφέρονται οι λόγοι αποτυχίας των ελεγκτικών μηχανισμών και γίνεται επισκόπηση των επιστημονικών άρθρων που αφορούν τη λογιστική απάτη τον εξωτερικό έλεγχο και τις ελεγκτικές εταιρίες και τη μεταξύ τους σχέση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Εννοιολογική οριοθέτηση της απάτης

Σύμφωνα με τα ευρήματα της PriceWaterhouseCoopers μια στις τρεις επιχειρήσεις αντιμετωπίζει οικονομικά εγκλήματα, ανεξάρτητα από την φάση ανάπτυξης της οικονομίας που δραστηριοποιείται (PriceWaterhouseCoopers, 2016). Το οικονομικό έγκλημα είναι, όπως παρατηρούν έρευνες καταξιωμένων εταιρειών του χώρου της ελεγκτικής, μια ουσιαστική και επίμονη απειλή.

Αν και ιδιαίτερα διαδεδομένη, η έννοια της απάτης δεν είναι πάντα ξεκάθαρη. Σύμφωνα με τον Hall, η έννοια της απάτης εμπεριέχει την μη αληθή αναπαράσταση ενός πραγματικού γεγονότος από το ένα συμβαλλόμενο μέλος προς το άλλο, με την πρόθεση εξαπάτησης εις βάρος του δεύτερου μέλους (Hall, 2011).

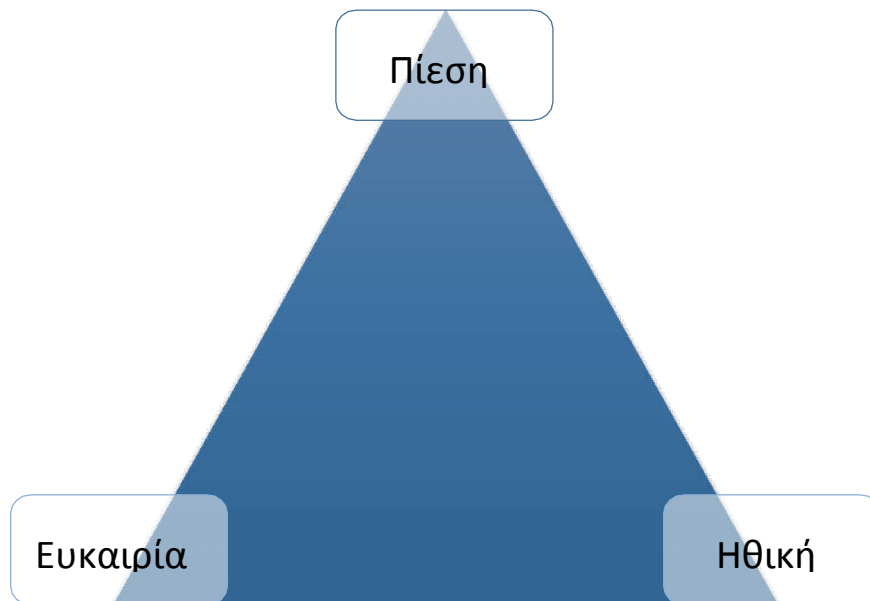
Σύμφωνα με το κοινό δίκαιο (Απόφαση 49/2010 Ζ, Ποινικές, Άρειος Πάγος), μια πράξη για να χαρακτηριστεί ως δόλια πρέπει να πληροί τις ακόλουθες 5 προϋποθέσεις:

1. Ψευδής δήλωση. Πρέπει να υπάρχει μια ψεύτικη ή λανθασμένη δήλωση ενός ουσιαστικού γεγονότος.
2. Ουσιαστικό γεγονός. Το γεγονός αυτό πρέπει να έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην απόφαση που θα πάρει το θύμα για να ενεργήσει.
3. Πρόθεση. Πρέπει από τον δράστη να υπάρχει η πρόθεση να εξαπατήσει ή η γνώση ότι η δήλωση του είναι ψευδής.
4. Δικαιολογημένη εξάρτηση. Η παραπλάνηση πρέπει να ήταν ένα σημαντικό στοιχείο επί του οποίου στηρίχθηκε ο ζημιωθείς.
5. Τραυματισμός ή απώλεια. Η εξαπάτηση πρέπει να έχει προκαλέσει ζημία ή απώλεια στο θύμα της απάτης.

2.2 Τα κίνητρα της απάτης

Η προσπάθεια για την αποκάλυψη των κινήτρων που οδηγούν στη διάπραξη απάτης ξεκίνησε το 1950 από τον εγκληματολόγο Donald Cressey. Ο Cressey ερεύνησε τα κίνητρα που οδηγούν στην καταπάτηση της εμπιστοσύνης (Kassem & Higson, 2012). Το αποτέλεσμα της έρευνάς του είναι το Τρίγωνο της Απάτης, στο οποίο απεικονίζονται οι τρεις παράγοντες που επηρεάζουν την απάτη:

- Πίεση
- Ευκαιρία
- Ηθική

Διάγραμμα 1: Τρίγωνο της Απάτης (Hall, 2011)

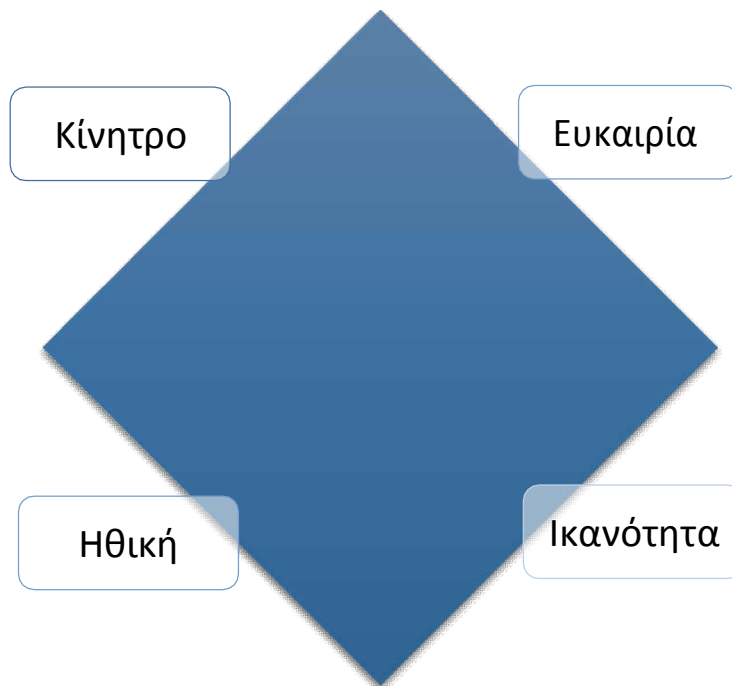
Ανά τα χρόνια το μοντέλο ερμηνεύτηκε με πολλούς τρόπους. Για παράδειγμα, ο Lister (όπως αναφέρεται από τους Kassen & Gigson) τόνισε ότι υπάρχουν τρεις τύποι πιέσεων: (1) Προσωπική πίεση, για να μπορέσει να εξυπηρετήσει ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής, (2) Εργασιακή πίεση, για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις συνεχώς μεταβαλλόμενες πολιτικές αποδοχών, ή και τα οικονομικά συμφέροντα της διοίκησης,

(3) Εξωτερική πίεση, όπως απειλές για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα της επιχείρησης, και τις προσδοκίες της αγοράς. Επίσης, ο Lister υποστήριξε ότι ακόμα και αν ένα άτομο δέχεται πιέσεις (ή έχει το κίνητρο), δεν θα προβεί σε απάτη χωρίς να του δοθεί η κατάλληλη ευκαιρία. Αναφορικά με τον τρίτο παράγοντα, την ηθική, αναφέρει ότι αν και οι ελεγκτές δεν είναι σε θέση να αξιολογήσουν τον προσωπικό κώδικα ηθικής του κάθε ατόμου, μπορούν να αξιολογήσουν την οργανωσιακή κουλτούρα του οργανισμού (Kassem & Higson, 2012).

Ένας ακόμα ερευνητής που διάνθισε το παραπάνω μοντέλο είναι και ο Vona, ο οποίος υποστήριξε ότι η θέση ενός ατόμου στην οργάνωση συμβάλλει στην ευκαιρία να διαπράξει απάτη, και ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ευκαιρίας για απάτη και της ικανότητας απόκρυψης της απάτης. Η παραπάνω θεωρία επιβεβαιώνεται και από τα αποτελέσματα του Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse (ACFE, 2016), όπου φαίνεται ότι τα ποσά ζημιών για την επιχείρηση από απάτη που διαπράττεται από ανώτερα και ανώτατα στελέχη είναι σημαντικά υψηλότερα από αυτά που προέρχονται από απάτη που διαπράττεται από απλούς εργαζόμενους. Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι ελεγκτές μπορούν, αν κατανοήσουν την ευκαιρία διάπραξης απάτης, να ορίσουν ποια μορφή απάτης θα διαπράξει το άτομο (Kassem & Higson, 2012).

Ένα ακόμα μοντέλο που προτάθηκε ήταν αυτό του Διαμαντιού της Απάτης από τους Wolfe & Hermanson 2004, όπου συμπεριλήφθηκε ένας ακόμα παράγοντας της απάτης, αυτός της ικανότητας του απατεώνα. Οι ίδιοι πρότειναν τέσσερα χαρακτηριστικά που βοηθούν στη διάπραξη απάτης: (1) Θέση ευθύνης στην οργάνωση, (2) Ικανότητα κατανόησης και εκμετάλλευσης λογιστικών συστημάτων και αδυναμιών εσωτερικού ελέγχου, (3) Πεποίθηση ότι δεν θα τον ανακαλύψουν, ή ότι δεν θα τιμωρηθεί αυστηρά, (4) Ικανότητα να αντέξει το στρες που δημιουργεί η διάπραξη απάτης.

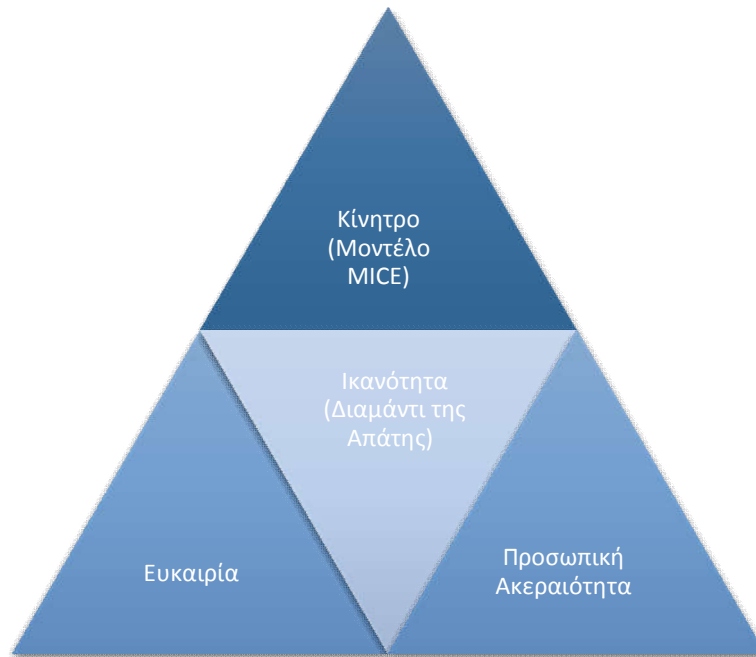

Διάγραμμα 2: Το Διαμάντι της Απάτης (Wolfe & Hermanson, 2004)

Το 2010 οι Kranacher, Riley και Wells (Kranacher, et al., 2010) πρότειναν ένα νέο αναλυτικότερο μοντέλο για την επεξήγηση ενός από τους παράγοντες της απάτης, των κινήτρων για την διάπραξη απάτης. Το μοντέλο αυτό ονομάζεται MICE και αποτελεί ακρωνύμιο των λέξεων: Money (Χρήματα), Ideology (Ιδεολογία), Coerced (Εξαναγκασμός), Ego (το Εγώ). Σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο τα Ιδεολογικά κίνητρα μπορούν να δικαιολογήσουν τη συμμετοχή σε μια απάτη για την επίτευξη μιας κατάστασης που το ίδιο το άτομο την αντιλαμβάνεται ως ανώτερη. Ο Εξαναγκασμός συμβαίνει όταν το άτομο εμπλέκεται πάρα τη θέλησή του σε ένα σχήμα απάτης. Τέλος, το Εγώ μπορεί να αποτελέσει επίσης κίνητρο για απάτη, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις κοινωνικής πίεσης, όπου το άτομο νιώθει ότι μπορεί να χάσει κάποια θέση εξουσίας ή να επηρεαστεί η καλή του φήμη.

Παρόλο που τα παραπάνω μοντέλα προσπαθούν να εντοπίσουν και να εξηγήσουν τους διάφορους παράγοντες για την διάπραξη απάτης, κανένα δεν συνδυάζει όλους τους παράγοντες που παρουσιάζονται στα διάφορα μοντέλα. Για να μπορέσουν οι ελεγκτές να κατανοήσουν καλύτερα την απάτη και να την εξαλείψουν, είναι σημαντικό να λάβουν

υπόψη τους το σύνολο των μοντέλων. Με βάση τα παραπάνω προτάθηκε μια εμπλουτισμένη μορφή του τριγώνου της απάτης, το νέο τρίγωνο της απάτης, που εμπεριέχει τους παρακάτω παράγοντες για τη διάπραξη απάτης: το Κίνητρο, την Ευκαιρία, την Ικανότητα και την Προσωπική Ακεραιότητα (Kassem & Higson, 2012).

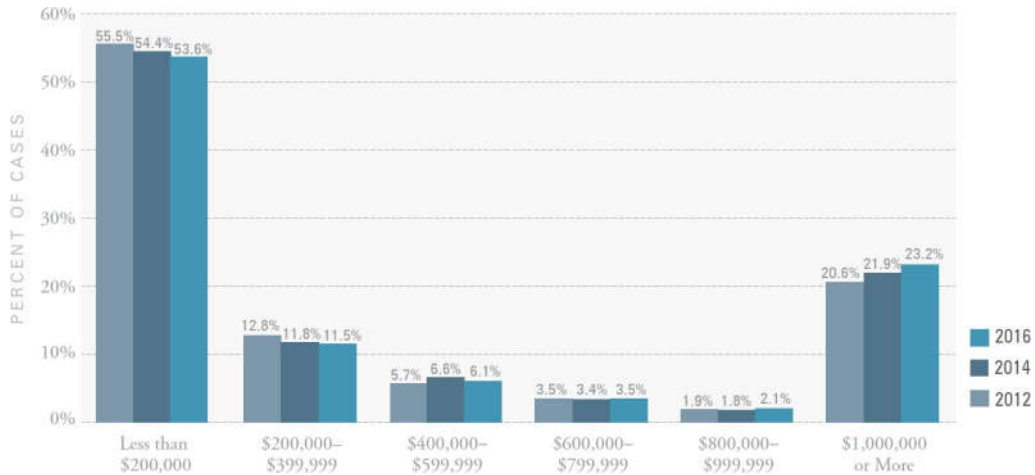
Διάγραμμα 3: Το νέο Τρίγωνο της Απάτης (Kassem & Higson, 2012)

2.3 Τα χαρακτηριστικά της απάτης

Ανεξάρτητα από τη μορφή της και τα χαρακτηριστικά της, η απάτη μπορεί να παρατηρηθεί σε κάθε επιχείρηση. Η απάτη μπορεί να διαπραχθεί προς όφελος της επιχείρησης, όπου ωφελημένος της δόλιας πράξης είναι η ίδια η εταιρεία, ή μπορεί να αποτελέσει απειλή για την επιχείρηση καθώς διαπράττεται εις βάρος αυτής, με ωφελημένους τα στελέχη ή συνεργαζόμενα μέλη της εταιρείας που τη διέπραξαν (occupational fraud).

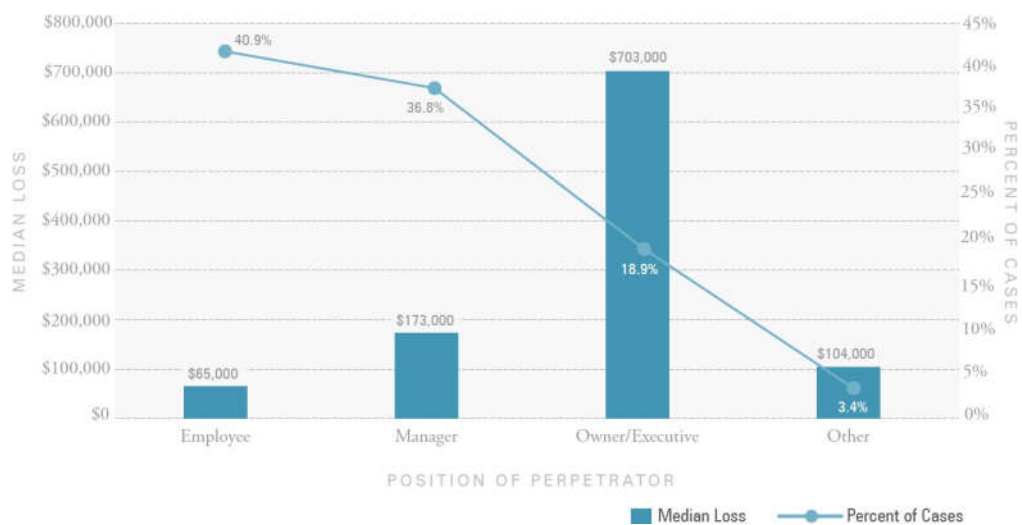
Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση Report to the Nations (ACFE, 2016), όπου αναλύονται 2.410 περιπτώσεις απάτης που διαπράχθηκαν από τον Ιανουάριο του 2014 έως και τον Οκτώβριο του 2015, η απάτη δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένους κλάδους,

αλλά αφορά όλες τις επιχειρήσεις. Οι άμεσες ζημιές από απάτη (occupational fraud) στις εταιρείες “θύματα”, για την εξεταζόμενη περίοδο, ανέρχεται σε 6,3 δισεκατομμύρια δολάρια. Όπως φαίνεται και στο παρακάτω γράφημα, το μεγαλύτερο ποσοστό των ζημιών (περίπου 54%) αφορούσε σε λιγότερο από \$200.000, ενώ περίπου το 23% αφορούσε σε ζημιά μεγαλύτερη του \$1.000.000.

Γράφημα 1: Κατανομή ζημιών από απάτη σε Δολάρια (ACFE, 2016)

Έχει βρεθεί ότι οι ζημιές από απάτη είναι μεγαλύτερες όσο μεγαλύτερη είναι και η χρονική διάρκεια που αυτή διαρκεί. Ακόμα έχει παρατηρηθεί θετική συσχέτιση ανάμεσα στην ιεραρχική θέση που κατέχει μέσα στην επιχείρηση το άτομο και τη ζημιά που προκαλεί (γράφημα 2).

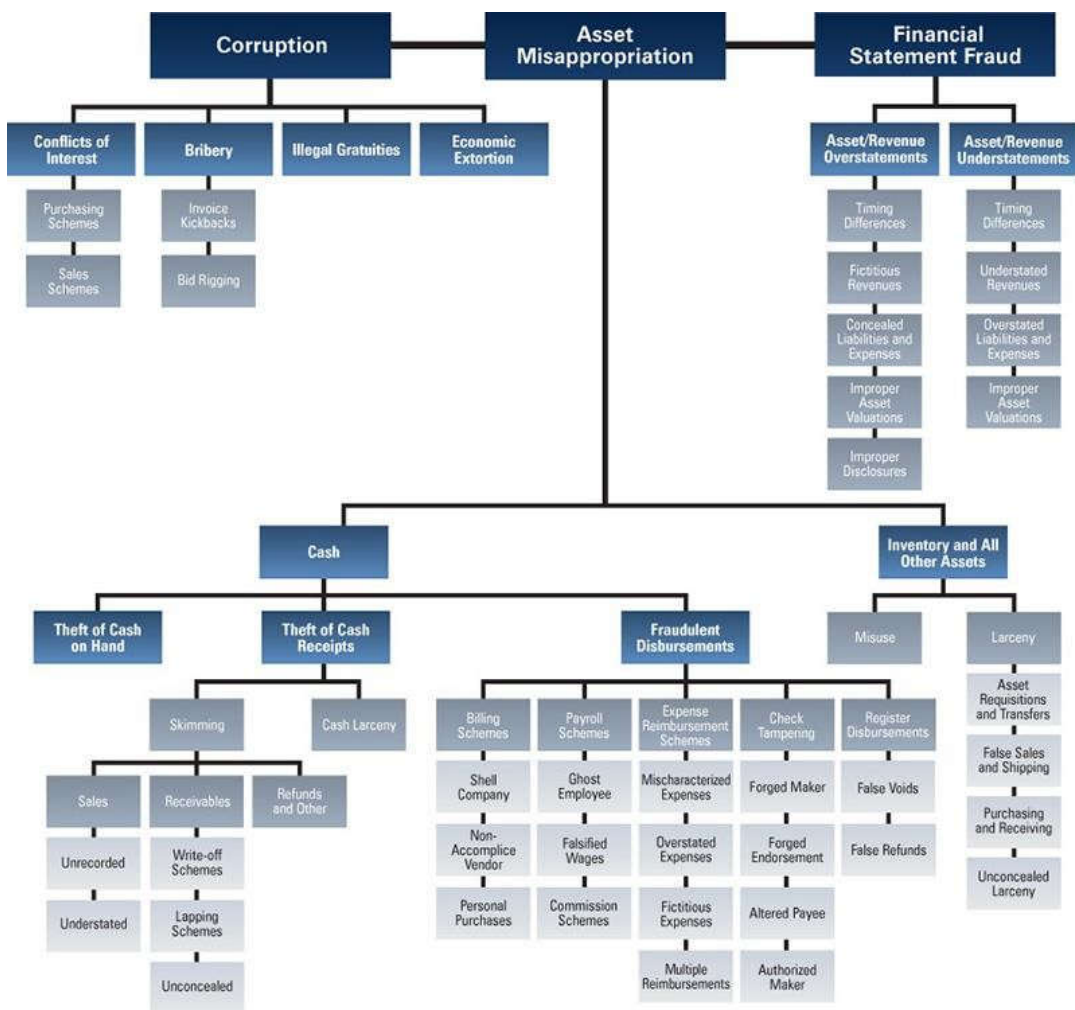

Γράφημα 2: Σχέση μεταξύ Ιεραρχικής θέσης- Συχνότητα διάπραξης- Μέσης ζημίας από απάτη (ACFE, 2016)

Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, μόνο 3 στις 10 απάτες διαπράττονται από γυναίκες, ενώ οι παραβάτες είναι συνήθως μορφωμένοι, και η συντριπτική πλειοψηφία των παραβατών δεν έχουν προηγούμενη παραβατική συμπεριφορά.

Η απάτη διακρίνεται, όπως απεικονίζεται και στο παρακάτω διάγραμμα (διάγραμμα 4), στις παρακάτω τρεις κατηγορίες (ACFE, 2016):

- Διαφθορά
- Κατάχρηση Περιουσιακών Στοιχείων
- Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων

Διάγραμμα 4: Δέντρο Απάτης (ACFE, 2016)

Η διαφθορά μπορεί να πάρει με πολλές και διαφορετικές μορφές, όπως αυτή της δωροδοκίας και του οικονομικού εκβιασμού. Η Κατάχρηση Περιουσιακών Στοιχείων αναφέρεται στην κλοπή ή κακή μεταχείριση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας. Γνωστά παραδείγματα είναι η κλοπή αποθεμάτων και η απάτη μισθοδοσίας. Τέλος, η Παραποίηση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων είναι η εσκεμμένη προσπάθεια της εταιρείας να παραπλανήσει τους χρήστες των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων της, με την προετοιμασία και τη διασπορά ουσιωδώς ανακριβών οικονομικών καταστάσεων (Rezaee, 2005). Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζονται αναλυτικότερα οι μορφές της Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων.

2.4 Συμπεράσματα

Μια στις τρεις επιχειρήσεις αντιμετωπίζει οικονομικά εγκλήματα, ανεξάρτητα από την φάση ανάπτυξης της οικονομίας που δραστηριοποιείται. Σύμφωνα με το δίκαιο για να θεωρηθεί μια πράξη δόλια πρέπει να προϋποθέτει κάποια χαρακτηριστικά. Ορισμένα από αυτά είναι: η ψευδής δήλωση ενός ουσιαστικού γεγονότος, η πρόθεση για εξαπάτηση κ.α.

Ωστόσο προκειμένου την εξαπάτηση ενός μέλους από τον άλλο αντισυμβαλλόμενο υπάρχουν κάποια κίνητρα. Παρόλο που το μοντέλο Πίεσης- Ευκαιρίας- Ηθικής είναι ευρέως διαδεδομένο πολλοί ερευνητές το έχουν ερμηνεύσει κατά τα έτη με ποικίλους τρόπους. Πιο πρόσφατες μελέτες έχουν εισάγει και άλλα κίνητρα στο προαναφερθέν τρίπτυχο. Βέβαια, παρόλο που όλα τα μοντέλα προσπαθούν να εξηγήσουν τους διάφορους παράγοντες για την διάπραξη της απάτης, κανένα δεν τους συνδυάζει όλους όσους παρουσιάζονται στα διάφορα μοντέλα.

Ανεξάρτητα από την μορφή της απάτης, αυτή μπορεί να παρατηρηθεί σε κάθε επιχείρηση είτε προς όφελος της είτε εις βάρος της. Μάλιστα, πρόσφατα ευρήματα έδειξαν ότι η απάτη δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένους κλάδους αλλά αφορά κάθε είδους επιχείρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο Εξωτερικός Έλεγχος και το Επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή

3.1. Εξωτερικός έλεγχος

Ο Εξωτερικός Ελεγκτής μαζί με το Διοικητικό Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση αποτελούν τα τρία θεσμικά όργανα της Ανώνυμης Εταιρίας. Διάφοροι ορισμοί έχουν δοθεί για τον εξωτερικό έλεγχο, μερικοί από τους οποίους είναι οι:

α) Εξωτερικός Έλεγχος είναι η συστηματική εργασία που διενεργεί ένας ανεξάρτητος, ικανός και επαγγελματικά καταρτισμένος ελεγκτής, με την οποία προσπαθεί να συλλέξει και να αξιολογήσει αντικειμενικά, εκείνα τα αποδεικτικά στοιχεία που θα του επιτρέψουν να διαμορφώσει την κρίση του και να θεμελιώσει την επαγγελματική του γνώμη για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων (Νεγκάκης, Ταχυνάκης, 2014).

β) Εξωτερικός έλεγχος είναι η ανεξάρτητη εξέταση και η έκφραση γνώμης πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας οικονομικής οντότητας, ο σκοπός της οποίας μπορεί να είναι κερδοσκοπικός ή μη κερδοσκοπικός.¹

γ) Εξωτερικός έλεγχος είναι εκείνος ο έλεγχος ο οποίος πραγματοποιείται από πρόσωπα τα οποία δεν σχετίζονται με τον ελεγχόμενο φορέα. Ειδικά καταρτισμένα άτομα, ανεξάρτητα από τον ελεγχόμενο φορέα και το προσωπικό που απασχολεί, καθοδηγούν τον έλεγχο σύμφωνα με τις απαιτήσεις που έχουν προσδιοριστεί από ή για λογαριασμό των προσώπων για τα οποία γίνεται ο έλεγχος.²

---

¹ (Grant Thornton, (1990). Audit Manual)

² (Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly (2003). "Principles of external auditing)

3.2. Το Νομοθετικό πλαίσιο του ελέγχου

Το σώμα ορκωτών ελεγκτών (ΣΟΕΛ) ιδρύθηκε βάση της νομοθετικής διάταξης (Ν. 1969/91 Άρθρο 41, Παρ.1 και 75) απελευθερώνοντας το επάγγελμα του ελεγκτή-λογιστή. Ο σκοπός των νόμιμων ελεγκτών είναι η άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης των ιδιωτικών ή δημόσιων επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από την όποια μορφή έχουν. Επίσης, με μία νομοθετική ρύθμιση (Άρθρο 2 του Ν.3693/2008) δύναται στους ελεγκτές, να ιδρύουν ελεγκτικές εταιρείες όπου θα πρέπει να πληρούνται τα παρακάτω στοιχεία:³

- ✓ Τα φυσικά πρόσωπα που διενεργούν έλεγχο να έχουν την ιδιότητα του ελεγκτή.
- ✓ Η πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου της ελεγκτικής εταιρείας να αποτελείται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα που έχουν επαγγελματική άδεια.
- ✓ Τα μέλη της διοίκησης να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα που διαθέτουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος.
- ✓ Όλα τα πρόσωπα, να έχουν εντιμότητα.

3.3. Θεσμικό πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου

Στον εξωτερικό έλεγχο, οι ορκωτοί ελεγκτές, διενεργούν τον έλεγχο κυρίως στο λογιστικό σύστημα της οικονομικής μονάδας, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που είναι διεθνώς αναγνωρισμένο. Σύμφωνα με το εν λόγω πλαίσιο⁴:

1. Πιστοποίηση της ορθότητας: αντικειμενικός σκοπός του ελέγχου είναι κυρίως η πιστοποίηση της ορθότητας της παρουσίασης της οικονομικής μονάδας στις λογιστικές καταστάσεις αυτής, βάση των γενικών αποδεικτικών λογιστικών αρχών.

---

³ Νεγκάκης Ι. Ταχυνάκης Δ.(2013)

⁴ Άρθρο 2 του Ν.3693/2008

2. Έκθεση του ελεγκτή: η πιστοποίηση αυτή αναγράφεται στην έκθεση του ελεγκτή, η οποία αποτελεί το προϊόν επαγγελματικής και προσεκτικής εφαρμογής των ελεγκτικών , καθώς και κάθε άλλων μέσων και μεθόδων που είναι αναγκαία.
3. Σχετική έγγραφη εντολή: όλοι οι έλεγχοι αναλαμβάνονται μαζί με την σχετική έγγραφη εντολή, αλλά και χωρίς ικανή εξουσιοδότηση, στην οποία αναφέρεται το είδος ή ο σκοπός του ζητούμενου ελέγχου.
4. Ελεγκτικό προσωπικό: κατά την διάρκεια του ελέγχου, το ελεγκτικό προσωπικό θα πρέπει να διατηρεί αμεροληψία, αντικειμενικότητα, ανεξαρτησία, αξιοπρέπεια και επαγγελματική ευθύνη, έναντι του ελεγχόμενου.
5. Εξειδικευμένα άτομα: κάθε έλεγχος και κάθε εργασία σχετική με αυτόν, θα πρέπει να αναλαμβάνεται από εξειδικευμένα άτομα, κατάλληλα προς την τεχνική εκπαίδευση και ικανότητα ως ελεγκτές. Ο ελεγκτής που την αναλαμβάνει φέρει την τελική ευθύνη για τον έλεγχο. Δικαίωμα υπογραφής έχουν μόνο αυτοί που κατέχουν την άδεια ορκωτού λογιστή όπου για να την αποκτήσουν περνούν από γραπτές εξετάσεις. Επίσης και η εμπειρία καθορισμένης χρονικής διάρκειας, παίζει ρόλο στη διεξαγωγή ελέγχου υπό την εποπτεία ελεγκτή με άδεια.
6. Επαγγελματική βελτίωση: ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να είναι σωστός, υπεύθυνος και ικανός. Θα πρέπει να προσπαθεί συνέχεια να βελτιώνει την επαγγελματική και επιστημονική του κατάρτιση και ποιότητα των υπηρεσιών του. Θα πρέπει να είναι αντικειμενικός, δίκαιος και ικανός να εξυπηρετήσει τους ελεγχόμενους πελάτες του, στα πλαίσια των δυνατοτήτων του και σύμφωνα με τις ευθύνες του προς την κοινωνία και το θεσμό του ανεξάρτητου ελεγκτή. Επίσης και προς τους συναδέλφους του θα πρέπει να φέρεται σωστά και να εργάζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να προάγει καλές σχέσεις και συνεργασία μεταξύ τους.

3.4. Πλαίσιο εργασίας του εξωτερικού ελέγχου

Γενικότερα ο εξωτερικός ελεγκτής έχει μεγάλη ευθύνη ως προς τους γύρω του. Στα πλαίσια της εν λόγω ευθύνης, ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να συμπεριφέρεται άψογα, με τρόπο που να υπηρετήσει την κοινωνία. Επιπρόσθετα, ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να είναι οργανωτικός και πάντα να κάνει προκαθορισμένες κινήσεις εφαρμόζοντας το διεθνώς αναγνωρισμένο πλαίσιο. Σύμφωνα με το διεθνώς αναγνωρισμένο πλαίσιο θα πρέπει να ακολουθούνται τα παρακάτω στάδια (Κωνσταντίνος Καραμάνης, 2008):

1. Σχεδιασμός του ελέγχου. Ο υπεύθυνος ελεγκτής θα πρέπει να προγραμματίσει, σε συνεννόηση με τον ελεγχόμενο, τόσο τον χρόνο έναρξης του ελέγχου όσο και την κατάλληλη κατανομή εκείνων των φάσεων αυτού, ώστε ο έλεγχος τελικά να μην αποβεί σε βάρος, ούτε των ελεγκτών αλλά ούτε των ελεγχόμενων. Υπάρχουν στάδια και μεγέθη των λογιστικών καταστάσεων, των οποίων ο έλεγχος μπορεί να αρχίσει, έτσι ώστε να μειωθεί ο φόρτος εργασίας κατά την τελική φάση, που ακολουθεί του κλεισίματος των λογιστικών βιβλίων και της σύνταξης λογιστικών καταστάσεων από την ελεγχόμενη μονάδα. Η ανάθεση τμημάτων, ο προϋπολογισμός και ο επιμερισμός του συνολικού ελέγχου αυτού στο κατάλληλο ελεγκτικό προσωπικό γίνεται με τη βοήθεια ειδικών, για κάθε κλάδο επιχειρήσεων, ελεγκτικών οδηγιών και προγραμμάτων. Γι' αυτό ο έμπειρος ελεγκτής χρησιμοποιεί τα φύλλα εργασίας προηγούμενων ελέγχων, αν έχουν εγκριθεί από την ίδια ελεγκτική εταιρεία ή και προκαταρκτικές επαφές και συνεντεύξεις με το κατάλληλο προσωπικό της ελεγχόμενης μονάδας για ενημέρωση τουλάχιστον του φακέλου με τα γενικά στοιχεία της μονάδας.
2. Αξιολόγηση εσωτερικής οργάνωσης και ελέγχου. Γενικά, η μελέτη και αξιολόγηση της εσωτερικής οργάνωσης της ελεγχόμενης μονάδας, αλλά και εκείνων των τμημάτων της, ειδικότερα του λογιστηρίου, της μηχανογράφησης και των αποθηκών, που άπτονται περισσότερο του διενεργούμενου ελέγχου, είναι το δεύτερο στάδιο μετά τον βασικό σχεδιασμό. Η εσωτερική οργάνωση περιλαμβάνει: το οργανόγραμμα της μονάδας, τις περιγραφές θέσεων εργασίας των διαφόρων τμημάτων, τα εγχειρίδια διαδικασιών και οδηγιών δράσεως, καθώς κάθε τεχνική ή μεθοδολογία και πολιτική προς την επίτευξη των στόχων της μονάδας γενικά ή και

επιμέρους τμημάτων αυτής. Τον ελεγκτή τον ενδιαφέρει περισσότερο η εσωτερική οργάνωση του λογιστηρίου και ο τρόπος λειτουργίας αυτού και ειδικότερα η λειτουργία του συγκεκριμένου λογιστικού συστήματος.

3. Ανασκόπηση και επίβλεψη του ελέγχου. Για κάθε φάση και κάθε τομέα του ελέγχου, ο υπεύθυνος του ελέγχου θα πρέπει να προϋπολογίσει ικανό χρόνο για επίβλεψη και έλεγχο της εργασίας των υφισταμένων σε κάθε επίπεδο.

Κατά την διάρκεια και των τριών σταδίων εξέχουσα σημασία διαδραματίζουν τόσο τα φύλλα εργασίας όσο και τα ικανά τεκμήρια. Ειδικότερα, από την μία πλευρά, το γεγονός του ελέγχου, καθώς και ο τρόπος διεξαγωγής αυτού αλλά και των λεπτομερειών επί των οποίων ο ελεγκτής στήριξε την εκφρασθείσα απ' αυτόν γνώμη, πρέπει να προκύπτει μέσα από τα φύλλα εργασίας. Τα φύλλα εργασίας αποτελούν, επίσης, και ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία σε περίπτωση που θα αμφισβητηθεί το πόρισμα του ελεγκτή ή τμήματα αυτού. Από την άλλη πλευρά, τα τεκμήρια που θα συλλέγονται από επιθεώρηση, παρατήρηση, ερωτήσεις, επιβεβαιώσεις και υπολογισμούς, θα πρέπει να είναι ικανά για να στηρίξουν τη γνώμη του ελεγκτή. Η διαδικασία αυτή συντελείται σε δύο στάδια. Το πρώτο έγκειται στην συλλογή των τεκμηρίων και το δεύτερο στην αξιολόγηση αυτών.

3.5. Μέθοδοι εξωτερικού ελέγχου

Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων γίνεται, σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και την Ελεγκτική επιστήμη, με βάση την αρχή του δειγματοληπτικού ελέγχου.

Η καθιέρωση της αρχής αυτής κατέστη απαραίτητη, επειδή δεν είναι δυνατόν, για λόγους κυρίως οικονομικούς, να ελεγχθούν όλες οι συναλλαγές και οι λογιστικές εργασίες της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Ο καθαρισμός του μεγέθους του δείγματος ελέγχου εξαρτάται, κυρίως, από την επάρκεια και αποτελεσματικότητα του υφιστάμενου συστήματος εσωτερικού ελέγχου, του επιπέδου του εγγενούς κινδύνου καθώς και του επιπέδου του ανεκτού ελεγκτικού κινδύνου.

Όπου ο εσωτερικός έλεγχος είναι επαρκής και αποτελεσματικός, το δείγμα ελέγχου δύναται να περιορίζεται. Σε αντίθετη περίπτωση, ο έλεγχος πρέπει να επεκτείνεται μέχρι

του σημείου να πειστεί ο ελεγκτής για την ορθότητα των λογιστικών εγγραφών και την ύπαρξη των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Στα πλαίσια της αρχής του δειγματοληπτικού ελέγχου, ακολουθούνται δύο βασικές μέθοδοι ελέγχου:

Οριζόντιος έλεγχος

Ο οριζόντιος έλεγχος άρχεται από τα δικαιολογητικά μιας επιλεγείσας περιόδου (π.χ. 2 ημερών) και καταλήγει στα κονδύλια των Οικονομικών Καταστάσεων.

Για την επιλέγουσα περίοδο, ελέγχεται το σύνολο των δικαιολογητικών της συναλλακτικής δραστηριότητας της οικονομικής μονάδας⁵.

Βασικός σκοπός του οριζόντιου ελέγχου είναι η ενημέρωση των ελεγκτών για τη λογιστική οργάνωση της οικονομικής μονάδας, καθώς και η εκτίμηση του υφιστάμενου συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Σε περίπτωση που διαπιστώνεται η ορθότητα των λογιστικών εγγραφών μίας περιόδου (π.χ. πέντε ημερών), δεν επιτρέπεται να θεωρηθεί ότι και οι λοιπές εγγραφές ολόκληρου του έτους είναι ορθές και συνεπώς δύναται να παραλειφθούν οι διαδικασίες του ελέγχου.

Συνεπώς ο έλεγχος αυτός δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον κάθετο έλεγχο (έλεγχος οικονομικών καταστάσεων), παρά να τον συμπληρώσει.

Κάθετος έλεγχος

Ο κάθετος άρχεται από ορισμένα επιλεγέντα κονδύλια των Οικονομικών Καταστάσεων και καταλήγει στα δικαιολογητικά. Η μέθοδος αυτή αποτελεί την βάση για τον έλεγχο

---

⁵ Νεγκάκης Ι. Ταχυνάκης Δ.(2013)

Οικονομικών Καταστάσεων. Κατά τη μέθοδο αυτή, γίνεται επισκόπηση των αναλυτικών λογαριασμών και επιλέγονται ορισμένα κονδύλια (κυρίως τα σημαντικά ή τα ασυνήθη), για τα οποία αναζητούνται προς έλεγχο τα σχετικά δικαιολογητικά.

Είδη εξωτερικών ελέγχων

Γενικά

Με βάση το στοιχείο που επιλέγει κάθε ελεγκτής να δώσει έμφαση οι έλεγχοι διακρίνονται σε:

- Χρηματοοικονομικοί έλεγχοι
- Λειτουργικοί έλεγχοι
- Έλεγχοι αποδοτικότητας
- Έλεγχοι συμμόρφωσης
- Ειδικοί έλεγχοι

Χρηματοοικονομικός Έλεγχος

Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος είναι ο έλεγχος για την διαπίστωση της ορθής παρουσίασης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μεγεθών που αφορούν στην χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα της δράσεως των οικονομικών μονάδων. Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος ελέγχει βασικά την αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης μονάδας στην μέτρηση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μεγεθών και των αποτελεσμάτων της.

Λειτουργικός Έλεγχος

Κατά τον λειτουργικό έλεγχο επιδιώκεται να αξιολογηθεί κατά πόσο μια λειτουργία, συνολική ή αποσπασματική και όχι απαραίτητα χρηματοοικονομικής

φύσεως, εκτελείται σύμφωνα με κάποια δεοντολογικά ή επιστημονικά κριτήρια και αρχές του συγκεκριμένου κλάδου, αλλά και σύμφωνα με τις γενικότερες επιχειρησιακές και διοικητικές αρχές (κανονισμούς, εγχειρίδια διαδικασιών, ελέγχους, πληροφόρηση, κ.λπ.).

Έλεγχος Αποδοτικότητας

Ο έλεγχος αποδοτικότητας κυρίως απασχολεί τους εσωτερικούς ελεγκτές και ενδιαφέρεται για το αν μια διαδικασία ή λειτουργία σε έναν οργανισμό φέρνει θετικά αποτελέσματα σ' αυτόν.

Έλεγχος Συμμόρφωσης

Ο έλεγχος συμμόρφωσης σκοπό έχει την διαπίστωση της συμμόρφωσης με κάποιους προσυμφωνημένους όρους ή προδιαγεγραμμένες διαδικασίες των εμπλεκόμενων μερών (π.χ. συμμόρφωση προς τους όρους δανειακών συμβολαίων, συμβολαίων συνεργασίας ή χρήσης δικαιωμάτων ευρεσιτεχνιών, επιχορηγήσεων, προδιαγραφών έργων, κ.λπ.).

Ειδικό Έλεγχος

Ειδικός έλεγχος μπορεί να είναι κάθε έλεγχος ο οποίος δεν εμπίπτει σε μια από τις παραπάνω συγκεκριμένες κατηγορίες, αρκεί να έχει την ικανότητα ο ελεγκτής να τον διεκπεραιώσει. Σ' αυτούς ανήκει και ο δικαστικός έλεγχος του άρθρου 634 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, που πραγματοποιούν εμπειρογνώμονες εξωτερικοί ελεγκτές.

3.6. Η εξέλιξη του εξωτερικού ελέγχου στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η αρχική μέριμνα για την ίδρυση οργανωμένου σώματος ελεγκτών λήφθηκε αρχικά με το νόμο 5076/1931. Τελικά η υλοποίηση του παραπάνου εξαγγελιών έγινε το 1955, οπότε με το Ν. 3329/1955 ιδρύθηκε το “Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών” (Σ.Ο.Ε.). Μέχρι εκείνη τη στιγμή ο έλεγχος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των ανωνύμων εταιριών ήταν εντελώς τυπικός, μιας και δεν υπήρχε οργανωμένο ελεγκτικό επάγγελμα. Από το 1957 έως και το 1992 οργανώθηκε και λειτούργησε ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα, με τη μορφή υποχρεωτικής ενώσεως προσώπων (επαγγελματιών ελεγκτών) σε ένα Νομικό Πρόσωπο, του οποίου τα μέλη ασκούσαν δημόσιο λειτούργημα και είχαν κατοχυρωμένη την ελευθερία έκφρασης της επαγγελματικής τους γνώμης.

Το ελεγκτικό επάγγελμα εκσυγχρονίστηκε από το 1993 και έπειτα, οπότε και καταργήθηκε η μέχρι τότε μορφή της οργάνωσης του Σώματος Ορκωτών Λογιστών και συστάθηκαν οι ιδιωτικές ελεγκτικές εταιρίες.

Ο θεσμός του Ορκωτού Ελεγκτή ήρθε στην Ελλάδα το 1995, ενώ με την πλήρη προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της 8ης οδηγίας (84/253/ΕΟΚ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίστηκαν τα απαιτούμενα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος. Επίσης το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι μέλος της INTERNATIONAL FEDERATION OF ACCOUNTANTS (I.F.A.C.), η οποία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή και παρακολούθηση των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων. Κατά συνέπεια το επάγγελμα των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ασκείται στην Ελλάδα μέσα στο πλαίσιο διεθνών αρχών και κανόνων.

Θεμελιώδεις Αρχές ελεγκτικού επαγγέλματος

Οι θεμελιώδεις αρχές του ελεγκτικού επαγγέλματος, όπως προσδιορίζονται στις διακηρύξεις και τα Ελεγκτικά Πρότυπα της IFAC και αναγράφονται στην ιστοσελίδα του ΣΟΕΛ είναι τα παρακάτω:

(α) «Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να είναι πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα. Τα αυξημένα επαγγελματικά προσόντα ορίζονται από την Οδηγία 8η 84/253 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς την οποία προσαρμόστηκε πλήρως η Ελληνική νομοθεσία, με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αποδοχή του Συμβουλίου της Επικράτειας.

(β) Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να απολαμβάνουν πλήρους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992],

(γ) Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, ώστε να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων του ελέγχου [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992],

(δ) Το ελεγκτικό έργο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ασκείται σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και την ισχύουσα νομοθεσία εσωτερική και Κοινοτική νομοθεσία [Π.Δ. 226/1992]»,

Αυτές οι αρχές, στην πράξη, μπορεί να παραβιαστούν από διάφορες αιτίες. Ο επαγγελματίας θα πρέπει να προσέχει να μην παραβιαστούν αυτές οι αρχές και να γνωρίζει ποιες είναι οι βασικές αιτίες της παραβίασής τους. Μπορεί να παραβιαστούν για ίδιο συμφέρον, δηλαδή ο επαγγελματίας να έχει συμφέρον να μην εφαρμόσει κάποια από τις βασικές αρχές. Μπορεί να παραβιαστούν επειδή γίνεται αυτοεξέταση, δηλαδή όταν ο επαγγελματίας εξετάζει και θεωρεί σαν δεδομένο, μία εργασία που αυτός ο ίδιος έχει κάνει. Μπορεί να παραβιαστούν επειδή υπάρχουν ανθρώπινες σχέσεις ανάμεσα στον επαγγελματία και στους ανθρώπους ή τα νομικά πρόσωπα τα οποία καλείται να ελέγξει. Μπορεί να παραβιαστούν επειδή ο επαγγελματίας έχει λειτουργήσει σαν συνήγορος του προσώπου, νομικού ή φυσικού, το οποίο ελέγχει και, τέλος, μπορεί να παραβιαστούν αν, για κάποιο λόγο, εκφοβιστεί ο επαγγελματίας και δεν εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του.

Τέλος, ένα σημαντικό ζήτημα είναι η εναλλαγή των ελεγκτών, κάτι το οποίο, στην εσωτερική μας νομοθεσία, ρυθμίζεται από τον ΚΝ, 2190/20, αλλά και από άλλες σχετικές ρυθμίσεις για το επάγγελμα, ώστε να αποφεύγεται μια μακροχρόνια σχέση του ελεγκτή με την ελεγχόμενη εταιρία και ο νέος ελεγκτής, με ένα πιο φρέσκο μάτι, να μπορεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα,

3.7. Ο ρόλος του εξωτερικού ελεγκτή

Ενώ ο εσωτερικός ελεγκτής⁶ σταθμίζει «εκ των έδων» τις συναλλαγές μιας οικονομικής μονάδας, ο εξωτερικός Ελεγκτής προσφέρει τις υπηρεσίες του χωρίς να έχει συσχετισθεί ή εγκλιματισθεί με τα άτομα και τους παράγοντες που προσδιορίζουν τις δυνατότητες και τις αδυναμίες της επιχείρησης. Η έλλειψη κάθε είδους δεσμών με τους διοικούντες την οικονομική μονάδα και η αυτοτέλεια της δράσης του απέναντι στις επιδράσεις τους αποτελούν το καλύτερο πιστοποιητικό του κύρους και της ευρύτατης χρησιμότητας και ορθότητας των πορισμάτων του. Η διενέργεια αυστηρού, αντικειμενικού και επαρκώς τεκμηριωμένου ελέγχου μπορεί να προχωρήσει έτσι απρόσκοπτα, αφού είναι δύσκολο να περιορισθούν τα πεδία δράσης του εξωτερικού ελέγχου.

Όσο αυξάνεται η πολυπλοκότητα των οικονομικών σχέσεων και κυριαρχούν τάσεις συγκεντρωτισμού και γιγάντωσης των οικονομικών μονάδων, τόσο περισσότερο γίνεται αναγκαία η οργάνωση και συγκρότηση εξωτερικού ελέγχου σε ανεξάρτητο λειτουργήμα, με επαρκή και σαφώς οριοθετημένο θεσμικό πλαίσιο δράσης. Η διαύγεια στις οικονομικές συναλλαγές αποτελεί σήμερα καθολικό αίτημα για το σύνολο του παραγωγικού και διοικητικού δυναμικού των επιχειρήσεων, καθώς και ευρύτερων στρωμάτων του κοινωνικού συνόλου. Η εξασφάλιση και πιστοποίηση αυτής της διαύγειας στις οικονομικές συναλλαγές ανεβάζει τη στάθμη των προσδοκιών και των απαιτήσεων των πελατών και εξωτερικών ελεγκτών.

Το αντικείμενο ενός ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι η έκφραση γνώμης του ελεγκτή για το αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί, από όλα τα ουσιώδη θέματα, με βάση ένα πλαίσιο αναφοράς για την κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων.

---

⁶ Κουτίνας, Γ. (2010). «Ορκωτοί Λογιστές», <https://www.professional-liability.gr>

Παρά το γεγονός ότι η γνώμη του ελεγκτή ενισχύει την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, ο χρήστης τους δεν πρέπει να υποθέσει ότι η ελεγκτική γνώμη είναι μια επιβεβαίωση και της μελλοντικής βιωσιμότητας της εταιρείας, ή της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας με τις οποίες έχουν αντιμετωπισθεί οι υποθέσεις της εταιρείας από την διοίκησή της.

Ο έλεγχος, σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα⁷, πρέπει να είναι σχεδιασμένος έτσι ώστε να παρέχει λογικές επιβεβαιώσεις ότι οι οικονομικές καταστάσεις λαμβανόμενες ως σύνολο είναι ελεύθερες από «ουσιώδη» λάθη.

Η έννοια του «ουσιώδους λάθους» είναι ένα κρίσιμο όριο το οποίο χρησιμοποιούν οι ελεγκτές των οικονομικών καταστάσεων και πρέπει οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να αντιλαμβάνονται την έννοια και τη χρήση του. Η πληροφορία λοιπόν θεωρείται «ουσιώδης» όταν η παράλειψή της ή η λανθασμένη διατύπωσή της μπορεί να επηρεάσει τις οικονομικές αποφάσεις των χρηστών οι οποίες, λαμβάνονται με βάση τις οικονομικές καταστάσεις.

Από την άλλη, λογική επιβεβαίωση είναι εκείνη η βασική ελεγκτική αρχή με την οποία ο ελεγκτής συγκεντρώνει εκείνες τις ελεγκτικές αποδείξεις οι οποίες είναι απαραίτητες για να σχηματίσει γνώμη.

Οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει τέλος να γνωρίζουν ότι ο ελεγκτής δεν μπορεί να παράσχει απόλυτη επιβεβαίωση διότι υπάρχουν ενδογενείς περιορισμοί σε έναν έλεγχο, οι οποίοι επιδρούν στην ικανότητά του να εντοπίσει ουσιώδη λάθη. Οι περιορισμοί αυτοί είναι αποτέλεσμα παραγόντων όπως:

- (α) η χρήση δειγματοληψίας στον έλεγχό του,
- (β) ενδογενείς περιορισμοί του εσωτερικού ελέγχου (π.χ. η πιθανότητα να υπάρχουν υπερβάσεις της διοίκησης, ή ακόμα και απάτη),
- (γ) το γεγονός ότι οι περισσότερες ελεγκτικές αποδείξεις είναι “πειστικές” και όχι “συμπερασματικές”.

3.8. Προσόντα του Ελεγκτή

Τα ελάχιστα προσόντα⁸ που πρέπει να έχει ο εξωτερικός ελεγκτής για να είναι σε θέση να ασκήσει το έργο του στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζονται από την Όγδοη Οδηγία του Συμβουλίου της. Αυτά συνοψίζονται α) στη θεωρητική και επιστημονική κατάρτιση του φυσικού προσώπου (υποψήφιου ελεγκτή), β) στην ικανότητα του να εφαρμόζει τις θεωρητικές του γνώσεις κατά τρόπο ορθολογικό κατά την άσκηση του ελέγχου και γ) στο ανεπίληπτο ήθος του. Η αναγνώριση αυτών των προσόντων επιβεβαιώνεται με τη χορήγηση από την Πολιτεία άδειας ελέγχου.

Στη χώρα μας, άδεια διενέργειας εξωτερικού ελέγχου χορηγείται σε όσους έχουν τα προσόντα του ορκωτού ελεγκτή. Είναι δηλαδή μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.)

Ένα φυσικό πρόσωπο για να γίνει ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να έχει άρτια θεωρητική και επαγγελματική κατάρτιση, αξιόλογη επιμόρφωση πλούσια πείρα, αναμφισβήτητη αναγνώριση της ακεραιότητας του χαρακτήρα του και να είναι ενήμερος των πρόσφατων εξελίξεων στους τομείς της αρμοδιότητάς του. Ορισμένα προσόντα επαληθεύονται με εξετάσεις, ενώ άλλα αξιολογούνται από τους ανώτερους στην ιεραρχία ελεγκτές.

Η ελεγκτική σταδιοδρομία ενός φυσικού προσώπου αρχίζει, συνήθως, από τη βαθμίδα του Ασκούμενου Ορκωτού Ελεγκτή. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του Π. .226, ένα φυσικό πρόσωπο για να διοριστεί στη βαθμίδα του ασκούμενου ελεγκτή και να εγγραφεί στο Μητρώο των ασκούμενων ορκωτών ελεγκτών, θα πρέπει να:

α. Έχει την ελληνική ιθαγένεια ή να είναι Έλληνας ομογενής ή να είναι υπήκοος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να έχει μόνιμη κατοικία στην Ελλάδα,

---

⁷ Νεγκάκης Ι. Ταχυνάκης Δ.(2013)

⁸ Καζαντζής Χ. (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E., σελ.82-87

β. Είναι κάτοχος πτυχίου οικονομικών, εμπορικών ή βιομηχανικών σπουδών ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος της ημεδαπής ή ισότιμου της αλλοδαπής,

γ. Είναι απαλλαγμένος από τα διάφορα κωλύματα διορισμού π.χ. εκπλήρωση στρατιωτικών υποχρεώσεων, δ. Έχει ανεπίληπτο ήθος και αναμφισβήτητη αρετή.

Η δεύτερη βαθμίδα είναι αυτή του Δόκιμου Ορκωτού Ελεγκτή. Ο ασκούμενος ελεγκτής διορίζεται στη βαθμίδα αυτή και εγγράφεται στο αντίστοιχο μητρώο δόκιμων ορκωτών ελεγκτών, εφόσον έχει ασκήσει αποδεδειγμένα ελεγκτικό έργο για δύο χρόνια στη βαθμίδα του ασκούμενου και έχει επιτύχει στις εξετάσεις των εξής θεωρητικών και πρακτικών θεμάτων:

- α. Γενική (χρηματοοικονομική) λογιστική και λογιστική εταιριών,
- β. Αρχές και μέθοδοι ελεγκτικής,
- γ. Κώδικας βιβλίων και στοιχείων,
- δ. Αστικό και εμπορικό δίκαιο (στοιχεία),
- ε. Μαθηματικά και στατιστικές μέθοδοι,
- ζ. Οικονομική των επιχειρήσεων, χρηματοοικονομική και πολιτική οικονομία,
- η. Βασικές αρχές της οικονομικής διαχείρισης των επιχειρήσεων.

Επίσης ο υποψήφιος πρέπει να κατέχει και να χρησιμοποιεί επαρκώς μια από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτός της Ελληνικής.

Ο δόκιμος ορκωτός ελεγκτής διορίζεται στη βαθμίδα του επίκουρου ορκωτού ελεγκτή και εγγράφεται στο αντίστοιχο Μητρώο ύστερα από τριετή αποδεδειγμένη άσκηση του ελεγκτικού έργου του στη βαθμίδα του δόκιμου και εφόσον έχει επιτύχει σε μια σειρά εξετάσεων. Οι εξετάσεις αυτές καλύπτουν τις εξής θεματικές ενότητες:

- α. Βιομηχανική και διοικητική λογιστική
- β. Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, Κλαδικά Λογιστικά Σχέδια, Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα,
- γ. Δίκαιο εταιριών και πτωχευτικό δίκαιο,
- δ. Λογιστικές εφαρμογές της πληροφορικής,

ε. Εσωτερικός έλεγχος.

Ο ελεγκτής που έχει ασκήσει αποδεδειγμένα ελεγκτικό έργο για μία τριετία στη βαθμίδα του επίκουρου και έχει ολοκληρώσει με επιτυχώς εξετάσεις σε συγκεκριμένους τομείς γνώσης διορίζεται στη βαθμίδα του ορκωτού ελεγκτή. Οι τομείς γνώσης στους οποίους και εξετάζεται είναι οι εξής:

- α. Ελεγκτική (διαμόρφωση και διατύπωση πορισμάτων ελέγχου, ειδικοί έλεγχοι, επαγγελματική δεοντολογία),
- β. Ανάλυση οικονομικών καταστάσεων,
- γ. Εξειδικευμένα θέματα φορολογίας εισοδήματος και λοιποί φόροι,
- δ. Εργατικό δίκαιο και δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης,
- ε. Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Ορκωτός ελεγκτής μπορεί να διοριστεί και οποιαδήποτε φυσικό πρόσωπο εφόσον α) είναι υπήκοος χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, β) είναι κάτοχος άδειας άσκησης του ελεγκτικού επαγγέλματος σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γ) έχει πολυετή ελεγκτική πείρα και δ) έχει επιτύχει στις εξετάσεις σε θέματα Φορολογίας, Αστικού και Εμπορικού Δικαίου, Δικαίου Εταιριών, Εργατικού Δικαίου και Πτωχευτικού Δικαίου της χώρας μας.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι άδεια για την άσκηση του ελεγκτικού επαγγέλματος έχει μόνο ο Ορκωτός Ελεγκτής. Οι επίκουροι, οι δόκιμοι, και οι ασκούμενοι ελεγκτές βοηθούν τους ορκωτούς ελεγκτές στην εκτέλεση του ελεγκτικού έργου. Ενεργούν πάντοτε επ'ονόματι, για λογαριασμό και υπ' ευθύνη του ορκωτού ελεγκτή. Απασχολούνται δε με σχέση ιδιωτικού δικαίου αποκλειστικά από τους ορκωτούς ελεγκτές (ανεξάρτητους επαγγελματίες). από τις ελεγκτικές εταιρίες ή από τις κοινοπραξίες ορκωτών ελεγκτών.

3.9. Ανεξαρτησία του Ελεγκτή

Το δεύτερο από τα γενικά πρότυπα της Ελεγκτικής ορίζει ότι ο ελεγκτής πρέπει να είναι ανεξάρτητος και ανεπηρέαστος στη σκέψη για να μπορέσει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κοινού και να αποκτήσει το απαραίτητο προσωπικό και επαγγελματικό κύρος. Κατά την εκτέλεση της ελεγκτικής εργασίας, ο ελεγκτής πρέπει να είναι έντιμος, ευθύς και ειλικρινής. Να είναι επίσης απαλλαγμένος από προκαταλήψεις, εύνοιες και από οτιδήποτε θα μπορούσε να θεωρηθεί ασυμβίβαστο προς την ακεραιότητα του χαρακτήρα του και το επάγγελμα του.

Το Π.Δ. 226 ορίζει ότι οι ορκωτοί ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν πλήρη προσωπική και επαγγελματική ανεξαρτησία σε σχέση με τον ελεγχόμενο. Επίσης, οι εταιρίες και οι κοινοπραξίες ελεγκτών πρέπει να έχουν οικονομική και λειτουργική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία από οποιοδήποτε ελεγχόμενο ή άλλο νομικό ή φυσικό πρόσωπο καθώς και επαρκή δύναμη σε ελεγκτικό προσωπικό και την καλή και έγκαιρη εκτέλεση των αναλαμβανόμενων ελέγχων.

Τη ζητούμενη ανεξαρτησία του ελεγκτή εξασφαλίζουν σε μεγάλο βαθμό οι διαδικασίες α) της επιλογής του ορκωτού ελεγκτή από την προς έλεγχο επιχείρηση, β) της ανάθεσης του ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων και γ) του καθορισμού της αμοιβής του ελεγκτή. Τα σχετικά θέματα, όπως τα ρυθμίζει το Π.Δ. 226.

Ανεξαρτησία του Ελεγκτή και Κανόνες Δεοντολογίας

Οι κανόνες δεοντολογίας του Σώματος των Ορκωτών Ελεγκτών⁹ καθιστούν ακόμη πιο δεσμευτικό το πλαίσιο συμπεριφοράς και εργασίας του εξωτερικού ελεγκτή και συμβάλλουν σημαντικά στη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας του. Σύμφωνα με τους πιο δεσμευτικούς από τους κανόνες αυτούς, κάθε μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ. οφείλει πάντοτε να:

α. Μην ασκεί το ελεγκτικό έργο κατά τρόπο πλημμελή και να είναι ανεξάρτητο από κάθε είδους επιρροή του ελεγχόμενου,

---

⁹ Καραμάνης Κωνσταντίνος. «Σύγχρονη Ελεγκτική», Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 2008

β. Μην αποδέχεται την ευθύνη διεξαγωγής του ελέγχου ή να διακόπτει την ανατεθείσα σε αυτόν εργασία εάν οι υπάρχουσες ή οι διαμορφωθείσες συνθήκες κλονίζουν είτε την ανεξαρτησία, την αντικειμενικότητα και την προς αυτόν εμπιστοσύνη των τρίτων είτε τις σχέσεις του με συναδέλφους μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ..

γ. Μην παρέχει στον ελεγχόμενο άλλου είδους υπηρεσίες, εκτός από εκείνες που επιτρέπει ο νόμος και για τις οποίες έχει οριστεί αρμόδιος.

δ. Μην αποφασίζει ο ίδιος για θέματα αρμοδιότητας του ελεγχόμενου,

ε. Μην παρεμβαίνει και να τηρεί αμερόληπτη στάση σε αντικρουόμενες απόψεις των ελεγχόμενων ή άλλων ενδιαφερόμενων,

ζ. Μην έχει οποιοδήποτε άμεσο ή έμμεσο οικονομικό συμφέρον καθ' οποιονδήποτε τρόπο από την πορεία των εργασιών του ελεγχόμενου ή από το πόρισμα του ελέγχου του,

η. Μην αποδέχεται παρεμβάσεις του ελεγχόμενου ή τρίτων σχετικές με την εκτέλεση των καθηκόντων του,

θ. Μην δέχεται από τον ελεγχόμενο περιποιήσεις ή άλλα δώρα, τα οποία υπερβαίνουν το μέτρο της απλής φιλοφρόνησης και φιλοξενίας στον επαγγελματικό χώρο αυτού,

ι. Μην δέχεται οποιαδήποτε αμοιβή από τον ελεγχόμενο πέραν της νόμιμης,

κ. Μην διαπραγματεύεται τη νόμιμη αμοιβή του ή να δέχεται την εκ των υστέρων μείωσή της,

λ. Μην αναλαμβάνει τον υποχρεωτικό από τον νόμο έλεγχο μιας οικονομικής μονάδας, στην οποία ο ίδιος ή μέλος της διοίκησης του ελεγκτικού φορέα του έχει διατελέσει μέσα στην τελευταία πενταετία, πριν από το διορισμό του ως τακτικό ελεγκτή της οικονομικής αυτής μονάδας:

- Μέλος της διοίκησης

- Διευθυντικό στέλεχος

-Οικονομικός, λογιστικός ή φορολογικός σύμβουλος ή εσωτερικός ελεγκτής με σχέση εξαρτημένης εργασίας ή ελεύθερος επαγγελματίας,

μ. Είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικός όταν στον ελεγχόμενο υπηρετούν καθ' οποιονδήποτε τρόπο συγγενικά ή φιλικά προς αυτόν πρόσωπα,

ν. Τηρεί αυστηρά τις κείμενες νομοθετικές διατάξεις και αποφάσεις του Εποπτικού Συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.Λ..

Εάν δεν τηρηθούν οι περιορισμοί αυτοί, είναι δυνατόν να δημιουργηθούν καταστάσεις που δυσχεραίνουν την άσκηση του ελέγχου κατά τρόπο αποτελεσματικό και την ανάπτυξη αδιάβλητης επαγγελματικής κρίσης. Η εξασφάλιση της ανεξαρτησίας του ελεγκτή ενισχύει τις ιδιότητες της ευθυκρισίας, αμεροληψίας και νηφαλιότητας.

3.10. Ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή

Ο ορκωτός ελεγκτής φέρει αστική ευθύνη έναντι της εταιρίας που ελέγχει και των τρίτων, ποινική και πειθαρχική ευθύνη. Τα αίτια και οι συνέπειες κάθε κατηγορίας ευθύνης εξετάζονται συνοπτικά στις παραγράφους που ακολουθούν.

Αστική Ευθύνη

Η ευθύνη των ελεγκτών είναι ατομική και όχι συλλογική, έστω και αν διενήργησαν τον έλεγχο δύο ή περισσότεροι ελεγκτές. Όπως ρητά ορίζει ο νόμος 2190, καταλογίζεται ευθύνη στον ελεγκτή μόνον όταν υπάρχει παράβαση καθήκοντος, πταίσμα και ζημιά.

Η ευθύνη του ελεγκτή είναι δικαιοπρακτική γιατί απορρέει από τη συμβατική σχέση του με την επιχείρηση που ελέγχει. Συγκεκριμένα, ο ελεγκτής έχει αναλάβει συμβατικά την υποχρέωση έναντι της επιχείρησης να διεξάγει με επιμέλεια τον έλεγχο των βιβλίων της. Η μη εκπλήρωση ή η πλημμελής εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής συνιστά παράβαση της σύμβασης.

Είναι πρακτικώς αδύνατο να προσδιοριστεί αντικειμενικά η επιμέλεια με την οποία ο ελεγκτής ασκεί τα καθήκοντα του. Και αυτό γιατί οι ιδιαιτερότητες κάθε ελεγχόμενης μονάδας, οι ιδιομορφίες του αντικειμένου της ελεγκτικής εργασίας, οι παρατηρούμενες διαφοροποιήσεις στο επίπεδο των επαγγελματικών ικανοτήτων του ορκωτού ελεγκτή και των συνεργατών του καθώς και άλλοι παράγοντες παρεμποδίζουν την υιοθέτηση και εφαρμογή ενός ενιαίου κριτηρίου αντικειμενικής μέτρησης της επαγγελματικής του επιμέλειας.

Γενικά, γίνεται δεκτό ότι ο κοινός ή ο ορκωτός ελεγκτής ασκεί με εύλογη επιμέλεια τα καθήκοντα του. εάν:

- α. Επιδεικνύει την επιδεξιότητα και την κατάρτιση που θα επεδείκνυε οποιοσδήποτε άλλος εξίσου ικανός ελεγκτής κατά την άσκηση του συγκεκριμένου ελέγχου,
- β. Ακολουθεί τα ελεγκτικά πρότυπα, τους κανόνες και οι οδηγίες του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών (αυτή η προϋπόθεση ισχύει μόνο για τους ορκωτούς ελεγκτές),
- γ. Διερευνά εμπεριστατωμένα τα αποδεικτικά στοιχεία που συλλέγει και αξιολογεί με ιδιαίτερη προσοχή την αποδεικτική τους ισχύ.
- δ. Αναλαμβάνει την άσκηση του ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων με ευθύτητα και καλή πίστη.
- ε. Δε δέχεται να αναλάβει τον έλεγχο γιατί φρονεί ότι τα προσόντα του και η γενική εμπειρία του δεν επαρκούν γι' αυτό το έργο,
- ζ. Φροντίζει ώστε οι συνεργάτες του να επιδεικνύουν εύλογη επιμέλεια.

Ο ελεγκτής ευθύνεται επίσης για κάθε πταίσμα, δηλαδή για δόλο και για βαριά ή ελαφρά αμέλεια. Ο ελεγκτής φέρει την ευθύνη να αποζημιώσει την επιχείρηση για κάθε ζημιά που της προκάλεσε με την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του. Η ευθύνη των ελεγκτών δεν είναι δυνατόν να αποκλειστεί ή να τροποποιηθεί. Δεν έχουν επομένως καμία ισχύ οι όροι του καταστατικού μιας εταιρίας ή της σύμβασης για ανάθεση του ελεγκτικού έργου που αποσκοπούν στον περιορισμό της ευθύνης του ελεγκτή. Με τον τρόπο αυτό ο νομοθέτης προστατεύει το δημόσιο συμφέρον. Ο ελεγκτής ευθύνεται και έναντι των τρίτων των οποίων τα συμφέροντα έβλαψε με την παράβαση α) των

ελεγκτικών του καθήκοντων και ιδίως του καθήκοντος της εχεμύθειας και β) των παρεπόμενων υποχρεώσεων του.

Ο ελεγκτής εξακολουθεί να είναι υπεύθυνος για την ελεγκτική εργασία του και μετά την υποβολή του πιστοποιητικού ελέγχου στη διοίκηση της επιχείρησης. Έτσι, όταν διαπιστώσει από την εξέταση μεταγενέστερων της χρήσης γεγονότων ότι η οικονομική κατάσταση της επιχείρησης δεν ήταν αυτή που παρουσίαζαν οι λογιστικές καταστάσεις, τότε προβαίνει σε τροποποίηση του περιεχομένου του πιστοποιητικού ή σε ανάκληση της υπογραφής του για να περιορίσει τη ζημιά που η εσφαλμένη γνώμη του μπορεί να προκαλέσει στους τρίτους. Η οποιαδήποτε τροποποίηση δημοσιεύεται σε εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας ώστε να γίνει γνωστή στο ευρύ επενδυτικό

Ποινική Ευθύνη

Η παράβαση εκ μέρους του ελεγκτή του καθήκοντος α) της μη παράνομης θεώρησης των ετήσιων λογιστικών καταστάσεων, β) της εχεμύθειας και γ) της δήλωσης κωλύματος διορισμού του ως ελεγκτή συνεπάγεται την ποινική του ευθύνη.

Ο ελεγκτής έχει σοβαρή υποχρέωση να είναι εχέμυθος σχετικά με όσα παρατηρεί κατά την άσκηση του ελέγχου. Πολλές από τις πληροφορίες που συλλέγει (π.χ. στοιχεία κόστους, όροι αγοράς, έκδοση μετοχών κ.λπ.) είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση της επιχείρησης και τυχόν κοινοποίηση τους θα είχε σοβαρές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της. Επίσης, ο ελεγκτής φέρει ποινική ευθύνη όταν δεν δηλώσει κώλυμα διορισμού του, δηλαδή όταν αποσιωπήσει λόγο εξαίρεσής του π.χ. είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου ή υπάλληλος της υπό έλεγχο επιχείρησης.

Πειθαρχική Ευθύνη

Υπάρχει πειθαρχική ευθύνη του ορκωτού ελεγκτή, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Π.Δ.226, όταν αυτός:

- α. Ασκει πλημμελώς τα καθήκοντα του,
- β. Επιδεικνύει ανάρμοστη συμπεριφορά, στην οποία περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση της αμοιβής του υποχρεωτικού ελέγχου,

γ. Προβεί σε παράβαση νόμου, κανονιστικής διάταξης ή δεοντολογικών κανόνων που αναφέρονται στην επαγγελματική του κατάσταση και στις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή.

Ο ελεγκτής που έχει υποπέσει σε πειθαρχικό παράπτωμα παραπέμπεται με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου στο Πειθαρχικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ.. Οι ποινές που μπορεί να επιβάλει το τελευταίο, όταν διαπιστώσει την ενοχή του εγκαλούμενου, είναι οι εξής:

- α. Οριστική παύση,
- β. Προσωρινή παύση μέχρι 6 μήνες,
- γ. Πρόστιμο,
- δ. Επίπληξη.

3.11. Πλεονεκτήματα από την χρήση του εξωτερικού ελεγκτή

Οι επιχειρήσεις ωφελούνται πολλαπλώς από τη χρησιμοποίηση των ορκωτών λογιστών. Τα οφέλη αυτά που αποκομίζει μια επιχείρηση δικαιολογούν απόλυτα το σημαντικό κόστος αυτής της επιλογής του. Επιπρόσθετα όλων των ήδη προαναφερθέντων πλεονεκτημάτων που δημιουργεί για τις επιχειρήσεις η χρησιμοποίηση των εξωτερικών ελεγκτών, όπως είναι νομιμότητα και η εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων, η συνεχής βελτίωση του λογιστικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Οι ανώνυμες εταιρίες που προσλαμβάνουν ελεγκτές απολαμβάνουν κάποια πλεονεκτήματα τα οποία είναι τα εξής:

1. Ο διατασσόμενος έλεγχος διαχειρίσεως των ανωνύμων εταιριών ανατίθεται υποχρεωτικός σε ορκωτό ελεγκτή εφόσον η ελεγχόμενη εταιρία έχει τακτικό ελεγκτή από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών.
2. Για τις επιχειρήσεις οι οποίες υποχρεωτικούς ή προαιρετικής χρησιμοποιούν ορκωτό ελεγκτή, μετά τον έλεγχο μπορεί να εκδοθεί ειδικό πιστοποιητικό που

αναφέρεται στο ποσό των καταβληθέντων μισθών και ημερομισθίων και στις αποδοχές του απασχοληθέντος προσωπικού και απαλλάσσει τις επιχειρήσεις από οποιονδήποτε επανέλεγχο του θέματος αυτού από μέρους του ασφαλιστικού οργανισμού.

Ο προϊστάμενος της αρμόδιας Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών, προκειμένου να καθορίσει την φορολογική υποχρέωση των ανωνύμων εταιριών, μπορεί να περιορισθεί και να λάβει υπόψη του αποκλειστικώς το εκδιδόμενο πιστοποιητικό ελέγχου από τον ορκωτό ελεγκτή για το φορολογητέο εισόδημα της επιχειρήσεως, εφόσον στο εν λόγω πιστοποιητικό δεν γίνεται ρητή μνεία ότι εκδίδεται για φορολογικούς σκοπούς και ότι κατά τον έλεγχο των οικονομικών αποτελεσμάτων ελήφθησαν υπόψη οι διατάξεις των νόμων περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, καθώς και οποιασδήποτε άλλη διάταξη σχετικού νόμου. Στην περίπτωση αυτή ο ελεγκτής οφείλει να παράσχει στο προϊστάμενο της εκάστοτε Δ.Ο.Υ. κάθε πληροφορία ή εξήγηση την οποία ο προϊστάμενος ήθελε να ζητήσει σε σχέση με τον τρόπο τήρησης των βιβλίων και στοιχείων, τις εγγραφές που έγιναν σ' αυτά και γενικώς κάθε αναγκαίο στοιχείο ή διευκρίνιση ,για τον προσδιορισμό της φορολογικής ύλης.

3.12. Πώς επηρεάζει η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου το έργο του εξωτερικού ελεγκτή

Η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης από τον ορκωτό ελεγκτή πριν την έναρξη του ελέγχου αναφέρεται στη διεθνή ελεγκτική βιβλιογραφία καθώς και στα ελεγκτικά πρότυπα. Αν και η ευθύνη της εσωτερικής οργάνωσης και του ελέγχου της επιχείρησης μέσω αυτής είναι ευθύνη της διοίκησης της μονάδας, η ύπαρξη αλλά και το επίπεδο της αποτελεσματικής λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου ενδιαφέρει σοβαρά τον ορκωτό ελεγκτή.

Η σημασία της ύπαρξης αξιόπιστου συστήματος εσωτερικού ελέγχου από τη σκοπιά του εξωτερικού ελεγκτή είναι να διαβεβαιώσει αυτόν ότι λάθη και ανωμαλίες.

οι οποίες είναι δυνατόν να επηρεάσουν την αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος και των παραγόμενων από αυτό στοιχείου, μπορούν να ανακαλυφθούν έγκαιρα.

Στην αντίθετη περίπτωση ο εξωτερικός ελεγκτής θα είναι υποχρεωμένος να καταφύγει στην εφαρμογή επιπρόσθετων, κατάλληλων ελεγκτικών διαδικασιών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κακής λειτουργίας ή της μη ύπαρξης συστήματος εσωτερικού ελέγχου στην επιτυχή διεξαγωγή του διενεργούμενου ελέγχου. Εκ μέρους του ελεγκτή απαιτείται ικανοποιητική γνώση των χαρακτηριστικών και των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου για την μελέτη και αξιολόγησή του.

Η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου πρωταρχικό σκοπό έχει να διαμορφώσει γνώμη ο ορκωτός ελεγκτής για το κατά πόσο αυτός μπορεί να στηριχτεί στην ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου και της οργάνωσης της επιχείρησης για την χρησιμοποίηση επιμέρους λειτουργιών και συστημάτων στη διεξαγωγή του ελέγχου. Τα συστήματα τα οποία θα μπορέσει ο ορκωτός ελεγκτής να χρησιμοποιήσει είναι βασικά το λογιστικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένου και του μηχανογραφικού, και όπου υπάρχει, αυτό των εσωτερικών ελεγκτών.

Ο βαθμός της αξιοπιστίας την οποία μπορεί να έχει για τον ορκωτό ελεγκτή το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης επιχείρησης θα επηρεάσει το εύρος και την τελική μορφή του ελέγχου. Ο ορκωτός ελεγκτής ενδιαφέρεται πρωταρχικά για τον λογιστικό εσωτερικό έλεγχο, ο οποίος επηρεάζει άμεσα τις παραγόμενες από το λογιστικό σύστημα χρηματοοικονομικές καταστάσεις, αλλά μπορεί να αξιολογήσει και τα άλλα συστήματα οργάνωσης και λειτουργίας της επιχείρησης όπως αυτά των ποιοτικών ελέγχων, προμηθειών κ.τ.λ. τα οποία μπορούν να έχουν έμμεση επίπτωση στην αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος.

Αναμένεται επίσης από τον ορκωτό ελεγκτή να εκμεταλλευτεί την μελέτη του εσωτερικού ελέγχου και για την ανακάλυψη ατασθαλιών και απάτης σημαντικού βαθμού. Όταν λοιπόν υπάρχει ένα αποτελεσματικής και αξιόπιστης λειτουργίας λογιστικό σύστημα, ο ορκωτός ελεγκτής θα επωφεληθεί από αυτή την ποιότητα του εσωτερικού λογιστικού ελέγχου και θα διεκπεραιώσει τον εξωτερικό έλεγχο συντομότερα και οικονομικότερα. Αντίθετα, στις περιπτώσεις κακής λειτουργίας των εν λόγω συστημάτων θα χρειαστεί περισσότερος χρόνος (και εφαρμογή εκτενέστερων και ειδικότερων ελεγκτικών και λογιστικών, ακόμα, διαδικασιών) και ο ορκωτός ελεγκτής

θα συμπεριλάβει στην αμοιβή του το επιπλέον για τον απαιτούμενο έλεγχο κόστος. Η αντίδραση του ορκωτού ελεγκτή εν όψει μιας κακής λειτουργίας του

λογιστικού συστήματος μιας επιχείρησης που καλείται να ελέγξει μπορεί να φτάσει και στην άρνηση εκτέλεσης του ελέγχου ή στην αδυναμία έκφρασης γνώμης.

3.13. Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και η προστασία των επενδυτών

Οι ελεγκτές λειτουργούν ως ο πιο αποφασιστικός μηχανισμός διαπίστωσης και επιβεβαίωσης των χρηματοοικονομικών στοιχείων που δημοσιεύουν δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί και οι εμπορικές εταιρίες κυρίως οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο ΑΕ. Μέσω της αποτελεσματικής και χρηστής άσκησης των καθηκόντων τους οι ελεγκτές εξασφαλίζουν σε μεγάλο βαθμό την καλή και αξιόπιστη λειτουργία της πρωτογενούς και δευτερογενούς κεφαλαιαγοράς, την προστασία επενδυτών και πιστωτών και την αξιόπιστη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος γενικότερα.

Παράλληλα η μη αποτελεσματική και χρηστή άσκηση των ελεγκτικών τους καθηκόντων έχει φέρει τις μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες στο επίκεντρο μιας σειράς πολύ σημαντικών εταιρικών και χρηματιστηριακών σκανδάλων, όπως αυτά των εταιριών Enron και WorldCom.

Η παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών όμως, δεν διενεργείται σε κενό δικαίου και επαγγελματικών προτύπων. Αντιθέτως τόσο σε επίπεδο εθνικής νομοθεσίας όσο και στο διεθνές επίπεδο συντονισμένες προσπάθειες έχουν γίνει για την εκπόνηση διεθνών επαγγελματικών προτύπων και δεσμευτικής εθνικής νομοθεσίας που να τα περιέχει. Η διεθνής ελεγκτική κοινότητα σε μια προσπάθεια αυτορρύθμισης των λειτουργιών των ελεγκτών έχει προβεί στην έκδοση προτύπων, όπως τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) ή International Accounting Standards (IAS), τα οποία σήμερα αποκαλούνται Διεθνή) Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) και επαγγελματικών προτύπων, όπως τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ).

Τα ΔΕΠ αποτελούν ένα διαδικαστικό σύστημα κανόνων συμπεριφοράς (δεοντολογίας) και πρακτικών οδηγιών για το πώς θα πρέπει να διενεργούνται οι έλεγχοι των Οικονομικών Καταστάσεων. Δηλαδή τα ΔΕΠ παρέχουν γενικές αρχές συμπεριφοράς, κανόνες δεοντολογίας και πρακτικές οδηγίες που ορίζουν τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις των ελεγκτών με σκοπό την εξασφάλιση της αποτελεσματικής και χρηστής τήρησης από αυτούς των υποχρεώσεων τους κατά την προσφορά ελεγκτικών και άλλων συνδεδεμένων υπηρεσιών.

Επίσης τα ΔΕΠ, στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν ένα εκτεταμένο και λειτουργικό πλαίσιο, το οποίο να ρυθμίζει όλες τις διαδικασίες που αφορούν στην προσφορά ελεγκτικών υπηρεσιών, ορίζουν και διευκρινίζουν, συχνά λεπτομερώς, θέματα εμπιστευτικότητας και ιδιοκτησίας εγγράφων, καθώς και ποιος είναι ο δέον τρόπος για:

- (α) την πρόσληψη ελεγκτών και αποδοχή προσφοράς ελεγκτικών υπηρεσιών
- (β) αποδοχή και διατήρηση πελατών από τους ελεγκτές και
- (γ) αντίδραση σε περίπτωση αμφιβολίας ή αδυναμίας του ελεγκτή να ασκήσει αποτελεσματικά και σύμφωνα με τα Πρότυπα και των Κώδικα Δεοντολογίας τα ελεγκτικά του καθήκοντα κατά την προσφορά ελεγκτικών υπηρεσιών.

Οι ιδιότητες αυτές των ΔΕΠ καταστούν τα Πρότυπα ένα από τα πιο σημαντικά στρατηγικά εργαλεία που έχει στη διάθεση της η διεθνής χρηματοοικονομική κοινότητα για την καταπολέμηση και τον περιορισμό της εταιρικής και χρηματιστηριακής κατάχρησης και απάτης.

Ξεχωριστή περίπτωση νομοθετήματος που ασχολείται σε εκτεταμένο βαθμό με τη χρηστή και αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων των ελεγκτών αποτελεί ο Νόμος του Αμερικανικού Κογκρέσου του 2002 για την αναμόρφωση των Διαδικασιών Λογιστικού Ελέγχου Ανωνύμων Εταιριών και την Προστασία των Επενδυτών, περισσότερο γνωστός ως Sarbanes Oxley Act 2002. Ο Νόμος αυτός αποτελεί την σημαντικότερη νομοθετική πρωτοβουλία στα πλαίσια του Αμερικανικού Δικαίου της κεφαλαιαγοράς. Στο βαθμό που αναφέρεται στον τρόπο εκπλήρωσης των καθηκόντων των επαγγελματιών ελεγκτών, ο εν λόγω νόμος δημιουργεί μεταξύ άλλων ένα σύστημα δημόσιας εποπτείας των ελεγκτών, το οποίο περιλαμβάνει:

- (α) υποχρεωτικό σύστημα εγγραφής των ελεγκτών και των ελεγκτικών εταιριών, ακόμη και αυτών που δεν εδρεύουν στις ΗΠΑ, εφόσον ασκούν τον προβλεπόμενο από τη νομοθεσία έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων εταιριών εγκατεστημένων στις ΗΠΑ,
- (β) εποπτικό έλεγχο των ελεγκτών και των ελεγκτικών εταιριών και
- (γ) σύστημα πειθαρχικού ελέγχου και κυρώσεων.

Ο Νόμος Sarbanes Oxley θέτει ακόμη μια σειρά περιορισμούς στη δραστηριότητα των ελεγκτών κατά την παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών και εισάγει σωρεία διατάξεων, οι οποίες αφορούν την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών και της υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών που αυτοί προσφέρουν. Αρκετές από αυτές τις διατάξεις προσιδιάζουν αντίστοιχες οδηγίες που περιέχονται στα ΔΕΠ.

Το ΔΕΠ 240 για την αποκάλυψη της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις υπό έλεγχο

Η απάτη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχει λάβει πρόσφατα ιδιαίτερη προσοχή από την επιχειρηματική κοινότητα, τον τύπο, τους επενδυτές, τους λογιστές, τα ακαδημαϊκά πρόσωπα και τις ρυθμιστικές αρχές, διότι αποτέλεσε αιτία κατάρρευσης μεγάλων επιχειρήσεων. Η εμπιστοσύνη στη λειτουργία των κεφαλαιαγορών, μειώθηκε σημαντικά από τη διάβρωση του συστήματος της δημόσιας αποκάλυψης πληροφοριών από τέτοιου είδους περιπτώσεις ψευδούς υποβολής εκθέσεων.

Ίσως το πιο σημαντικό από τα ΔΕΠ για την τήρηση και προώθηση της χρηστής και αποτελεσματικής λειτουργίας της αγοράς είναι το ΔΕΠ 240, το οποίο καθιερώνει ευθύνη του ελεγκτή να προσπαθήσει να αποκαλύψει τυχόν απάτη (fraud) κατά τον έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων μιας οικονομικής οντότητας. Το ΔΕΠ επεξηγεί τις δράσεις που απαιτούνται από τον ελεγκτή για την ανακάλυψη τυχόν απάτης στις οικονομικές καταστάσεις υπό έλεγχο και εξηγεί σε ποιες περιπτώσεις ο ελεγκτής θα πρέπει να

υποθέσει την ύπαρξη απάτης και να θέσει σε λειτουργία τις αναγκαίες διαδικασίες για την ανίχνευσή της.

Το πρώτο λοιπόν στάδιο για τον ελεγκτή είναι να διαχωρίσει το απλό λάθος/πλάνη από την απάτη. Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο είναι σύμφωνα με το ΔΕΠ 240 η φύση της συμπεριφοράς, ηθελημένη ή μη ηθελημένη, στην οποία βασίζεται το επίμαχο αποτέλεσμα. Επομένως ως λάθος/πλάνη νοείται η μη ηθελημένη συμπερίληψη ψευδούς ή ανακριβούς δήλωσης στις οικονομικές καταστάσεις, η οποία μπορεί να οφείλεται είτε σε παράλειψη εγγραφής ενός ποσού ή μιας δήλωσης, είτε σε λάθος στην συλλογή και επεξεργασία στοιχείων, είτε σε ανακριβή λογιστική εκτίμηση που μπορεί να βασίζεται είτε σε παράλειψη είτε σε κακή ερμηνεία γεγονότων, είτε τέλος σε λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών αρχών που διέπουν τη μέτρηση, αναγνώριση, κατηγοριοποίηση και παρουσίαση ή δημοσίευση στοιχείων. Από το σύνολο, λοιπόν, των εκούσιων συμπεριφορών που σκοπεύουν μέσω της εξαπάτησης ή άλλων μη νόμιμων μέσων στην επίτευξη ενός αθέμιτου και παράνομου αποτελέσματος τα ΔΕΠ θεωρούν ως απάτη μόνον τη συμπεριφορά που έχει ως σκοπό την εξαπάτηση και στην οποία βασίζεται η συμπερίληψη ψευδούς ή ανακριβούς δήλωσης στις οικονομικές καταστάσεις. Οι ελεγκτές δεν οφείλουν να κάνουν νομικές εκτιμήσεις όσον αφορά την ύπαρξη ή μη απάτης.

Η απάτη που θα πρέπει να αποκαλύψει ο ελεγκτής σχετίζεται είτε με ενέργειες των διευθυνόντων την εταιρία είτε των εργαζομένων, που έχουν σκοπό την εξαπάτηση των επενδυτών και άλλων χρηστών των οικονομικών καταστάσεων και μπορεί να επιτευχθεί και με την συνεργασία τρίτων μερών. Η εν λόγω απάτη είναι, όπως διευκρινίζει το ΔΕΠ 240, δύο ειδών:

(α) ψευδείς δηλώσεις που προκύπτουν από την σκοπίμως παραπλανητική ή ψευδή πληροφόρηση χρηματοοικονομικών στοιχείων, η οποία στοχεύει στην εξαπάτηση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων και

(β) ψευδείς δηλώσεις που προκύπτουν από την παράνομη διάθεση περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας.

Η παραπλανητική ή ψευδής πληροφόρηση χρηματοοικονομικών στοιχείων που είναι αποτέλεσμα των προσπαθειών των διευθυνόντων την εταιρία έχει ως στόχο, μέσω της αλλοίωσης της εικόνας των χρηματοοικονομικών μεγεθών της εταιρίας, τη δημιουργία ψευδών εντυπώσεων όσον αφορά την αποδοτικότητα και την κερδοφορία της εταιρίας, ούτως ώστε να εξαπατηθούν οι χρήστες των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων.

Όσον αφορά την απάτη που προέρχεται από την παράνομη διάθεση περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας, ψευδείς εγγραφές, πλαστογραφημένα και εικονικά έγγραφα και αλλοίωση ή παραποίηση των εταιρικών βιβλίων μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να καλυφθεί τυχόν κλοπή των κινητών και ακίνητων περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας, κατάχρηση εισπράξεων, πληρωμές σε εικονικές συναλλαγές και χρήση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας για προσωπική χρήση των διευθυνόντων.

Σε αυτό το πλαίσιο το ΔΕΠ 240 ζητά από τους ελεγκτές να διατηρούν τον επαγγελματικό σκεπτικισμό τους αναγνωρίζοντας την πιθανότητα ύπαρξης ουσιωδώς ανακριβών ή ψευδών δηλώσεων χρηματοοικονομικών ή και άλλων στοιχείων ακόμη κι αν μια τέτοια πιθανότητα δεν μπορεί να συναχθεί από την πείρα του ελεγκτή όσον αφορά την τιμότητα και τη χρηστότητα των διευθυνόντων της οικονομικής οντότητας που υπόκειται στον έλεγχο και των άλλων υψηλόβαθμων στελεχών της.

3.14. Η ευθύνη του ελεγκτή για τον εντοπισμό απατών για έναν έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων

Η κύρια ευθύνη για την αποτροπή και τον εντοπισμό απατών, ανήκει στη Διοίκηση και τη Διακυβέρνηση. Αυτοί πρέπει να δίνουν έμφαση σε αυτό το ζήτημα, με στόχο την αποτροπή λόγω των επιβαλλόμενων ποινών και την ανάπτυξη μίας κουλτούρας εντιμότητας. Η Διακυβέρνηση παρακολουθεί μήπως η Διοίκηση αλλοιώσει συνειδητά τις καταστάσεις, για ατομικό όφελος.

Ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος να συλλέξει αποδείξεις που να στηρίζουν με εύλογη βεβαιότητα, ότι οι καταστάσεις δεν έχουν σημαντικά λάθη. Υπάρχουν όμως εγγενή όρια

στον έλεγχο και πάντα υπάρχει ο κίνδυνος, ακόμη και αν έγινε σωστός σχεδιασμός, να μην εντοπιστούν ορισμένα σημαντικά λάθη.

Ο κίνδυνος μη εντοπισμού ενός λάθους από απάτη, είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο για ένα λάθος από πλάνη. Η απάτη είναι σχεδιασμένη να αποκρύβει. Αν στηρίζεται σε συνομοσία πολλών, τότε κρύβεται καλύτερα. Η δυνατότητα αποκάλυψης εξαρτάται από την ικανότητα του δράστη, τη συχνότητα και την έκταση της απάτης, το βαθμό ύπαρξης συνομοσίας, τα ποσά που αφορά και τις αρμοδιότητες αυτών που εμπλέκονται. Καμιά φορά, όπως για τις λογιστικές εκτιμήσεις, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί αν ένα λάθος οφείλεται σε απάτη ή πλάνη.

Για τον ελεγκτή είναι δυσκολότερο να εντοπίσει ένα λάθος από απάτη της διοίκησης, από αντίστοιχα των υπαλλήλων, λόγω των δυνατοτήτων που έχει η πρώτη.

Ο ελεγκτής πρέπει να ξέρει ότι μία διαδικασία που μπορεί να εντοπίσει λάθος από πλάνη, μπορεί να μη εντοπίσει αντίστοιχο από απάτη και ότι η διοίκηση μπορεί να έχει παρέμβει στις διαδικασίες σύνταξης των καταστάσεων, πέρα από τα όρια των αρμοδιοτήτων της.

Οι στόχοι του ελεγκτή είναι: α) να εντοπίσει και αξιολογήσει τους κινδύνους σημαντικών λαθών των καταστάσεων, λόγω απάτης β) να συγκεντρώσει ελεγκτικές αποδείξεις για αυτούς τους κινδύνους, στο ξεκίνημα και στη διάρκεια του ελέγχου γ) η κατάλληλη αντίδραση σε εντοπισμένες περιπτώσεις απατών ή πιθανότητας ύπαρξης απατών.

Σύμφωνα και με το ΔΕΠ 200, ο ελεγκτής πρέπει να είναι προβληματισμένος, μήπως έχουν συμβεί απάτες, παρά την πιθανή προηγούμενη έντιμη και ακέραια στάση Διοίκησης και Διακυβέρνησης. Αν δεν έχει αντίθετες ενδείξεις, ο ελεγκτής αποδέχεται την αλήθεια των βιβλίων και στοιχείων. Αν στη συνέχεια εντοπίσει πλαστότητα σε στοιχεία ή παρεμβάσεις που δεν του γνωστοποιήθηκαν, πρέπει να εμβαθύνει. Αν απαντήσεις που παίρνει από Διοίκηση και Διακυβέρνηση, είναι ασυνεπείς, ο ελεγκτής ερευνά τις ασυνέπειες.

Αν ο ελεγκτής εντοπίσει απάτη ή ένδειξη ύπαρξης απάτης, άμεσα επικοινωνεί με τους αρμόδιους της διοίκησης, για την πρόληψη και αποκάλυψη απατών και τους ενημερώνει.

Αν η Διακυβέρνηση είναι διακεκριμένη από τη Διοίκηση, ο ελεγκτής επικοινωνεί μαζί της για εντοπισμένες απάτες ή ενδείξεις για απάτες από : α) τη διοίκηση β) στελέχη με επιρροή στον εσωτερικό έλεγχο β) τρίτους αν η απάτη επιδρά σημαντικά στις καταστάσεις και την ενημερώνει, συζητώντας παράλληλα τις ελεγκτικές διαδικασίες που πρέπει να γίνουν για την ολοκλήρωση του ελέγχου.

Με βάση το ΔΕΠ 260 (αναθεωρημένο), ο ελεγκτής πρέπει να συζητεί με τη Διακυβέρνηση, κάθε θέμα που πέφτει στην αντίληψή του και σχετίζεται με απάτες. Αν ο ελεγκτής εντοπίσει απάτη ή ένδειξη ύπαρξης απάτης, εξετάζει μήπως είναι υποχρεωμένος να ενημερώσει άλλες αρχές εκτός της εταιρίας. Αν και ισχύει η εμπιστευτικότητα, σε ορισμένες περιπτώσεις αυτή υποχωρεί, με βάση τη νομοθεσία.

3.15. Λόγοι αποτυχίας των ελεγκτικών μηχανισμών

Κοινή είναι η διαπίστωση πως σημαντικό μερίδιο της ευθύνης για την καλή λειτουργία της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς έχει εναποτεθεί στην επιτυχή και χρηστή παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών από μια ομάδα επαγγελματιών. Η παρούσα ενότητα θα προσπαθήσει να ανιχνεύσει τους κύριους λόγους για την αποτυχία των ελεγκτών να ασκήσουν επιτυχώς και με χρηστότητα τα ελεγκτικά τους καθήκοντα.

Όπως αποδεικνύει η σύγχρονη εμπειρία ο βασικότερος λόγος αποτυχίας των ελεγκτών να ασκήσουν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους λόγω απόκρυψης εταιρικών ατασθαλιών, ή συμπερίληψης στις οικονομικές καταστάσεις ψευδών χρηματοοικονομικών στοιχείων προς βλάβη των επενδυτών και της καλής λειτουργίας της αγοράς, αποτελεί η σύγκρουση συμφερόντων. Το σημαντικότερο παράδειγμα τέτοιας σύγκρουσης αποτελεί η σχέση της Enron με την Arthur Andersen, η οποία προσέφερε στην πρώτη εκτός από ελεγκτικές και πάσης άλλης φύσεως συμβουλευτικές υπηρεσίες, οι οποίες αμείβονταν πολύ καλύτερα από τις ελεγκτικές υπηρεσίες.

Σε αυτό το σενάριο πρέπει να προστεθούν τα πολυπληθή κίνητρα που έχουν τα διευθυντικά στελέχη των μεγάλων εταιριών να παραποιούν τα χρηματοοικονομικά στοιχεία της εταιρίας υπερβάλλοντας τα εταιρικά κέρδη. Παραποιημένοι ισολογισμοί

που δίνουν στους επενδυτές μια παραπλανητικά ελκυστική εικόνα της εταιρίας και των κερδών της αυξάνουν τη χρηματιστηριακή τιμή των μετοχών της και επομένως την χρηματιστηριακή κεφαλαιοποίησή της. Από την άλλη πλευρά, η αποζημίωση διευθυντικών στελεχών κοντά στην κορυφή της ιεραρχίας συχνά βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε παροχές μετοχών της εταιρίας ή σε δικαιώματα προτιμίας των οποίων η αξία αυξάνει δυσανάλογα όταν η εταιρία διατηρεί μια εικόνα υψηλής κερδοφορίας και διαρκούς ανάπτυξης. Είναι λοιπόν φυσικό οι διευθύνοντες να προσφέρουν το ισχυρό δέλεαρ των συμπληρωματικών συμβολαίων για υψηλά αμειβόμενες συμβουλευτικές υπηρεσίες για να πείσουν τους ελεγκτές να ασκήσουν με περιορισμένη αποτελεσματικότητα και αξιοπιστία τα καθήκοντά τους. Στην συνέχεια και ειδικώς εφόσον η παραποίηση των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών στοιχείων της εταιρίας είναι βραχυπρόθεσμη η εταιρία και οι ελεγκτές μπορούν να καλύψουν την συντονισμένη εξαπάτηση των επενδυτών με την πειστική δικαιολογία της ολιγορίας ή αμέλειας η οποία είναι πάντοτε δυνατό να γίνει πιστευτή από την αγορά χωρίς αναταράξεις.

Ο καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κολούμπια Jack Coffee αναφέρει πέντε εναλλακτικές και συμπληρωματικές απαντήσεις όσον αφορά τους λόγους που οδηγούν τους ελεγκτές σε αποτυχία να προσφέρουν ελεγκτικές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και κυρίως στο να συμβάλουν στην αποκάλυψη εταιρικών καταχρήσεων που οδηγούν σε χρηματιστηριακά σκάνδαλα. Οι λόγοι αυτοί περιλαμβάνουν:

(α) Πιθανή ξαφνική υποχώρηση στην αυστηρότητα του νομικού ή ρυθμιστικού πλαισίου, η οποία οδηγεί σε αντίστοιχη υποχώρηση της αποτρεπτικής ισχύος των προστατευτικών διατάξεων που αφορούν τους ελεγκτές αυξάνοντας την προθυμία τους να αποδυσθούν με μεγαλύτερη ευκολία σε συμπεριφορές, συμπεριλαμβανομένης της συγκάλυψης εταιρικής απάτης, που οδηγούν σε αυξημένους νομικούς κινδύνους,

(β) Κίνημα που προσφέρονται στους ελεγκτές για να μην ασκήσουν με υψηλή αποτελεσματικότητα και χρηστικότητα τα καθήκοντά τους,

(γ) Υποτίμηση της αξίας της καλής φήμης για τις εταιρίες ελεγκτικών υπηρεσιών, επειδή στα πλαίσια μιας περιόδου εντυπωσιακής και διαρκούς ανόδου της κεφαλαιαγοράς οι επενδυτές έχουν πάψει να θεωρούν σημαντικές τις ελεγκτικές υπηρεσίες, αφού ο προστατευτικός ρόλος που οφείλουν να εκπληρώνουν οι ελεγκτές δεν απασχολεί κανέναν σε μια ανοδική αγορά,

(δ) Απομείωση της πιθανής ζημιάς στην καλή φήμη των ελεγκτών που μπορεί να προκληθεί από την ανάμειξή τους σε εταιρικά σκάνδαλα. Για παράδειγμα η δυνατότητα των εισηγμένων εταιριών να αποφεύγουν ελεγκτές ή εταιρίες ελεγκτών που έχουν αναμειχθεί σε τέτοια σκάνδαλα είναι ιδιαίτερα περιορισμένη, όταν οι εισηγμένες εταιρίες έχουν να επιλέξουν ελεγκτές σε μια στενά ολιγοπωλιακή αγορά, ειδικά αν έχουν νομική υποχρέωση λόγω ειδικών διατάξεων να αντικαθιστούν τους υπάρχοντες ελεγκτές του κάθε τρία, τέσσερα ή επτά χρόνια.

(ε) Προβλήματα εταιρικής διακυβέρνησης εντός το3ν πολυεθνικών ελεγκτικών εταιριών.

3.16. Παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις και εξωτερικός έλεγχος

Στις ερευνητικές ανησυχίες των μελετητών δεν θα μπορούσαν να ξεφύγουν της προσοχής τους οι παράγοντες που θεωρείται ότι νοθεύουν την ανεξαρτησία του ελεγκτή και άρα μειώνουν την ποιότητα του ελέγχου. Στη διεθνή βιβλιογραφία ως απειλή της ανεξαρτησίας του ελεγκτή θεωρείται κάθε ενέργεια που απορρέει από προσωπικό συμφέρον και έχει ως συνέπεια την παράλειψη, απόκρυψη και διαστρέβλωση των πορισμάτων ενός ελέγχου. Επίσης νόθευση της ανεξαρτησίας παρουσιάζεται στις περιπτώσεις που ο ελεγκτής σταθμίζει το κόστος με το όφελος της απόκρυψης ευρημάτων από την έρευνα που διεξάγει (Simunic, 1984).

Μετά από τον ισχυρισμό της επιτροπής κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. ότι η μακροχρόνια θητεία ενός ελεγκτή κλονίζει την ανεξαρτησία του ήρθαν στο προσκήνιο επιχειρήματα υπέρ ή κατά της υποχρεωτικής εναλλαγής των ελεγκτών. Οι υποστηρικτές της εναλλαγής των ελεγκτών υποστηρίζουν ότι μια αλλαγή παρέχει ένα νέο τρόπο εκτίμησης των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρίας. Παρακάτω, γίνεται μία επισκόπηση της πρόσφατης αρθρογραφίας, που εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στην εναλλαγή των ελεγκτών, στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών (audit firm tenure) και στις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Το 2003 ο Whisenant προσπαθεί να βρει τους λόγους για τους οποίους τα διευθυντικά στελέχη των εταιριών προχωρούν σε αλλαγή των ελεγκτών τους. Για το σκοπό αυτό εξετάζει ένα δείγμα επιχειρήσεων που είναι υποκείμενες στην Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) για την πενταετία 1992-1996. Αρχικά, χωρίζει τους παράγοντες που οδηγούν σε αλλαγή ελεγκτή σε τρεις κατηγορίες: αλλαγές που προκαλούνται από τους πελάτες-εταιρίες των ελεγκτικών εταιριών (εθελοντική αλλαγή), αλλαγές που γίνονται από τους ίδιους τους ελεγκτές και αλλαγές που οφείλονται σε εξωγενείς παράγοντες. Τα αποτελέσματά του δείχνουν ότι οι εθελοντικές αλλαγές ελεγκτών και η αλλαγή ελεγκτή λόγω εξωγενών παραγόντων συμβαίνουν αντίστοιχα τρεις και δύο φορές πιο συχνά απ' ό,τι οι αλλαγές που προκαλούνται από τους ίδιους τους ελεγκτές.

Για τις αλλαγές ελεγκτών που συμβαίνουν εξαιτίας των πελατών (εθελοντική αλλαγή), μία δομική αλλαγή στην εταιρία δείχνει να είναι η επικρατέστερη αιτία. Άλλες αιτίες είναι τα κίνητρα για εξοικονόμηση ελεγκτικών εξόδων και οι διάφορες προστριβές μεταξύ ελεγκτών και ελεγχόμενης εταιρίας.

Επιπλέον, στις ΗΠΑ, στα πλαίσια του νόμου Sarbanes-Oxley, ζητήθηκε από τον U.S. Comptroller General να μελετήσει τα πιθανά αποτελέσματα της υποχρεωτικής εναλλαγής των ελεγκτικών εταιριών. Το 'General Accounting Office' (GAO) συμπεραίνει ότι «η υποχρεωτική εναλλαγή των ελεγκτικών εταιριών, ίσως να μην είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών» (GAO 2003). Παρ' όλα αυτά το GAO προσθέτει ότι η υποχρεωτική εναλλαγή των ελεγκτικών εταιριών ίσως είναι αναγκαία, αν ο Νόμος Sarbanes-Oxley δεν οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας του εξωτερικού ελέγχου (GAO, 2003).

Στα πλαίσια αυτά, το 2004 οι Carcello & Nagy εξετάζουν η ι σχέση ανάμεσα στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών και στις παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις. Οι Carcello & Nagy αναφέρουν μια σειρά πηγών, οι οποίες προτείνουν ότι η περιοδική αλλαγή των ελεγκτικών εταιριών σε εθελοντική βάση, μπορεί να αυξήσει την ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, η υποχρεωτική εναλλαγή θα επιφέρει αλλαγές σε πολλούς τομείς, όπως στο κόστος και στην ποιότητα των ελεγκτικών υπηρεσιών.

Παρατηρούμε ότι τα άρθρα που εξετάζουν τη θητεία των ελεγκτών σε σχέση με την αποδοτικότητα του ελέγχου παρουσιάζουν διχογνωμία. Συγκεκριμένα, οι Carcello & Nagy (2004) αναφέρουν μελέτες των Geiger & Raghunandan (2002), Johnson et al. (2002). Ghosh & Moon (2003) καθώς και του Myers et al. (2003), οι οποίοι καταλήγουν στο ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι υψηλότερη όσο μεγαλύτερη είναι η θητεία των ελεγκτών. Αντίθετα, μελέτες των Davis et al. (2003) και Casterella et al. (2002) δείχνουν ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι χαμηλότερη, όταν η θητεία των ελεγκτών είναι μεγάλη σε διάρκεια. Η πολύχρονη θητεία επηρεάζει άμεσα την αντικειμενικότητα του ελέγχου εξαιτίας του ότι οι ελεγκτές αρχίζουν να λειτουργούν σαν υπερασπιστές της επιχείρησης, αδυνατώντας να ενσωματώσουν στην έκθεσή τους νέα στοιχεία ή αλλαγές τα οποία αποκτούν σημαντική βαρύτητα, ενώ στην προσπάθεια τους να διατηρήσουν τον πελάτη εμφανίζεται το κίνητρο να αποσιωπούν τυχόν αμφίβολες ενέργειες. Την ίδια άποψη υποστήριξε νωρίτερα και ο Flint (1988) ο οποίος διατύπωσε την άποψη ότι η μακροχρόνια θητεία ενός ελεγκτή είναι δυνατόν να δημιουργήσει ισχυρή αφοσίωση και συναισθηματική σχέση με την ελεγχόμενη εταιρία, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την αντικειμενικότητα και ανεξαρτησία του.

Επιπρόσθετα, συγκρίνοντας ένα συνολικό δείγμα 147 εταιριών με παραπονημένες και μη παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις από το 1990 έως το 2001, οι Carcello & Nagy (2004) βρήκαν ότι οι παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις είναι περισσότερο πιθανές όταν η θητεία της ελεγκτικής εταιρίας είναι τρία χρόνια ή λιγότερο. Επομένως, η μακροχρόνια θητεία των ελεγκτικών εταιριών δεν συνδέεται με χαμηλότερη ποιότητα οικονομικών καταστάσεων, αφού η πιθανότητα απάτης συμβαίνει μέσα στα τρία πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή και εταιρίας-πελάτη. Τα αποτελέσματα τους είναι σύμφωνα με τον ισχυρισμό ότι η υποχρεωτική εναλλαγή ελεγκτικών εταιριών μπορεί να έχει δυσμενή αποτελέσματα στην ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου.

Ο Nagy το 2005 σε μία μεταγενέστερη εργασία του αναφέρει και αυτός ότι οι προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι η μεγάλης διάρκειας θητεία του ελεγκτή δεν συνδέεται με μείωση της ποιότητας του ελέγχου, αφού η ποιότητα ελέγχου είναι χαμηλότερη στα πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή-ελεγχόμενου. Ωστόσο, όλες οι προηγούμενες έρευνες δεν μπορούν να μετρήσουν άμεσα τα αποτελέσματα της

υποχρεωτικής εναλλαγής ελεγκτών, επειδή έχουν γίνει σε περιβάλλον εθελοντικής αλλαγής ελεγκτών.

Ο Nagy συνεισφέρει στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, ερευνώντας εταιρίες που υποχρεώθηκαν να αλλάξουν ελεγκτική εταιρία. Συγκεκριμένα, εξετάζει πρώην πελάτες της ελεγκτικής εταιρίας Arthur Andersen, η οποία έκλεισε λόγω της εμπλοκής της στο σκάνδαλο Enron, επομένως οι πελάτες της αναγκάστηκαν να αλλάξουν ελεγκτική εταιρία.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Nagy (2005) δείχνουν μία αρνητική σχέση ανάμεσα στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα και στους πρώην πελάτες- εταιρίες της Arthur Andersen, αλλά μόνο για τις εταιρίες μικρού μεγέθους. Αυτό, σύμφωνα με το συγγραφέα, δείχνει ότι η αναγκαστική αλλαγή ελεγκτή συνδέεται με μία μείωση στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα όταν οι πελάτες των ελεγκτικών εταιριών είναι μικροί και έχουν περιορισμένη διαπραγματευτική ικανότητα.

Επιπλέον για τις μικρότερες εταιρίες η σημαντική θετική σχέση ανάμεσα στη μικρή θητεία των ελεγκτών και στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα εξαφανίζεται στα χρόνια που ακολουθούν την κατάρρευση της Arthur Andersen το 2002. Αυτό σημαίνει ότι «η αύξηση του σκεπτικισμού προς τις ελεγκτικές εταιρίες, μετριάζει τους κινδύνους που συνδέονται με τις νέες σχέσεις μεταξύ ελεγκτών και μικρών εταιριών».

Οι Carcello και Nagy (2002) εξετάζουν επίσης τη σχέση μεταξύ ελεγκτικών εταιριών που είναι εξειδικευμένες σε ένα συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο και της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Όπως αναφέρουν, η γνώση ενός βιομηχανικού κλάδου έχει ως αποτέλεσμα την υψηλότερη ποιότητα ελέγχων και αναφέρουν στοιχεία όπου λογιστικές εταιρίες δίνουν μεγάλη έμφαση σε έναν συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο. Οι συγγραφείς υποθέτουν ότι οι έλεγχοι από εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες, θα έχουν υψηλότερη ποιότητα, εξαιτίας της εξειδίκευσης της ομάδας ελέγχου. Τα αποτελέσματά τους επιβεβαιώνουν την παραπάνω υπόθεση, αφού «υπάρχει μία ισχυρή αρνητική σχέση ανάμεσα στις εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες και στις χρηματοοικονομικές απάτες των πελατών τους» (Carcello και Nagy, 2002).

Ωστόσο, στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν και κάποιες ακραίες απόψεις, όχι για την υποχρεωτική ή μη εναλλαγή ελεγκτών, αλλά για τη μη ανάγκη ύπαρξης υποχρεωτικού ελέγχου. Συγκεκριμένα, το 2006 ο Jamal στο άρθρο του με τίτλο "Mandatory Audit Of Financial Reporting: A Failed Strategy For Dealing With Fraud", αναφέρει ότι ο υποχρεωτικός έλεγχος είναι ένα αναποτελεσματικό μέτρο για την προστασία των επενδυτών από απάτη. Ο Jamal προτείνει ότι για να προστατευθούν οι επενδυτές από περιπτώσεις απάτης, θα πρέπει οι νομοθετικές αρχές να υποχρεώσουν όλες τις εισηγμένες εταιρίες να αγοράσουν ασφάλεια ελέγχου. Μία άλλη επιλογή, σύμφωνα με τον ίδιο, θα ήταν να 'απορρυθμίσουν' τον έλεγχο και να αφήσουν τους ελεγκτές να βρουν τρόπους για να δημιουργήσουν αξία στους μετόχους. Όσον αφορά τις αλλαγές στη λογιστική, ο Jamal προτείνει σε όσους δημιουργούν τα λογιστικά πρότυπα «να μάθουν την αξία της ασάφειας και να δώσουν στις εταιρίες τη δυνατότητα να επιλέγουν από μια σειρά εναλλακτικών αποδεκτών λογιστικών προτύπων. Ο Jamal καταλήγει λέγοντας ότι το τρέχον νομοθετικό σύστημα (Νόμος Sarbanes-Oxley κλπ) δεν θα λύσει τα δομικά προβλήματα λογιστικής και ελέγχου.

Διαπιστώνουμε ότι η σχέση ανάμεσα στην υποχρεωτική εναλλαγή και στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών και στην ποιότητα και αποδοτικότητα του εξωτερικού ελέγχου, αποτελεί αντικείμενο εξέτασης πολλών ερευνών. Ωστόσο, υπάρχει διχογνωμία ανάμεσα στους ερευνητές. Άλλοι θεωρούν ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι υψηλότερη όσο μεγαλύτερη είναι η θητεία των ελεγκτών, ενώ άλλοι ερευνητές καταλήγουν στο αντίστροφο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων- Λογιστική Απάτη

4.1 Εισαγωγή

Η παραποίηση των οικονομικών στοιχείων επηρεάζει αρνητικά μια επιχείρηση. Οι συνέπειες της παραποίησης εμφανίζονται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της περιβάλλον της επιχείρησης. Οι επιχειρήσεις τα τελευταία χρόνια έχουν καταχραστεί σε υπερβολικό βαθμό την ευελιξία που παρέχουν οι κανόνες και τα πρότυπα, επηρεάζοντας αρνητικά τις σχέσεις της επιχείρησης με την οικονομική κοινότητα. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι κάθε οικονομική κατάσταση με λάθη και παραλείψεις κατά τη διατύπωση της έχει σαν αποτέλεσμα την αλλοιοποίηση των πραγματικών στοιχείων, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για μια περίπτωση παραποίησης ή απάτης. Η διαφορά ανάμεσα στην λογιστική απάτη και στο λογιστικό σφάλμα έγκειται στη πρόθεση (ΔΛΠ 47).

Οι οικονομικές καταστάσεις που θα μελετηθούν είναι οι εξής:

- Η κατάσταση του ισολογισμού τέλους χρήσης ,
- Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως ,
- Ο πίνακας διαθέσεως αποτελεσμάτων ,
- Η κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως ,
- Το προσάρτημα του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως .

4.2 Η κατάσταση του ισολογισμού τέλους χρήσης

Η κατάσταση του ισολογισμού καταρτίζεται υποχρεωτικά στο τέλος κάθε χρήσεως και δημοσιεύεται μαζί με την κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως και τον πίνακα διαθέσεως αποτελεσμάτων σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας που ισχύει κάθε φορά .

Όλα τα στοιχεία της κατάστασης του ισολογισμού απεικονίζονται σε δύο στήλες:

α) κατά το τέλος της χρήσεως στην οποία αναφέρεται ο ισολογισμός, και

β) κατά το τέλος της προηγούμενης χρήσεως .

Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως

Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως καταρτίζεται και δημοσιεύεται υποχρεωτικά στο τέλος κάθε χρήσεως. Όλα τα στοιχεία της καταστάσεως λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως απεικονίζονται σε δύο στήλες, στις αξίες που εμφανίζονται στους οικείου υπολογαριασμούς α) κατά το τέλος της χρήσεως στην οποία αναφέρονται τα αποτελέσματα και β) στο τέλος της προηγούμενης χρήσεως.

Πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων

Ο πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων καταρτίζεται υποχρεωτικά στο τέλος κάθε χρήσης σύμφωνα με το υπόδειγμα του ΕΓΛΣ. Καταχωρείται επίσης στο βιβλίο απογραφών και ισολογισμών των οικονομικών μονάδων και δημοσιεύεται υποχρεωτικά σ το τέλος κάθε χρήσης.

Κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως.

Η κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμετάλλευσης καταρτίζεται υποχρεωτικά στο τέλος κάθε χρήσης σύμφωνα με το υπόδειγμα του ΕΓΛΣ. Επίσης καταχωρείται στο βιβλίο απογραφών και ισολογισμών των οικονομικών μονάδων ενώ η κατάσταση αυτή δεν δημοσιεύεται υποχρεωτικά.

Η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων

Η αξιοπιστία στις οικονομικές καταστάσεις σημαίνει ότι εκείνος ο οποίος λαμβάνει πληροφορίες από αυτές μπορεί να βασίζεται στα στοιχεία αυτά. Η λογιστική πληροφόρηση θεωρείται αξιόπιστη όταν αντιπροσωπεύει την πραγματική εικόνα της επιχείρησης την οποία αφορά .

Τα στοιχεία της αξιοπιστίας είναι πρώτα η ακριβής παρουσίαση που είναι η συμφωνία μεταξύ της χρηματοοικονομικής μέτρησης και του βασικού μεγέθους το οποίο

μετράτε . Για να χαρακτηριστεί μια πληροφορία αξιόπιστη θα πρέπει να ελεγχθεί από εξειδικευμένο επαγγελματία , δηλαδή τον ορκωτό ελεγκτή ο οποίος θα είναι είτε εσωτερικός ή άμεσα εξαρτώμενος από την επιχείρηση είτε εξωτερικός ανεξάρτητος ελεγκτής. Η αξιοπιστία των λογιστικών πληροφοριών είναι πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό και θα πρέπει να υπάρχει στις οικονομικές καταστάσεις έτσι ώστε να μπορούν να είναι χρήσιμες για τις αποφάσεις των χρηστών.

4.3 Απειλές κατά του ελεγκτικού έργου

Κατά τη διενέργεια του ελεγκτικού έργου αλλά και κατά την έκθεση του ελέγχου η εργασία του ελεγκτή μπορεί να απειληθεί από διάφορους και για διάφορους λόγους . Καταστάσεις που μπορεί να απειλήσουν την εργασία του ελεγκτή είναι οι παρακάτω :

- Το συμφέρον του ελεγκτή από την ελεγχόμενη επιχείρηση ,
- Ο εκφοβισμός , δηλαδή οι απειλές που μπορεί να αντιμετωπίσει ο ελεγκτής προκειμένου να μην εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του,
- Η οικειότητα που μπορεί να αποκτήσει με την συνεργαζόμενη επιχείρηση ,
- Οι εργασίες οι οποίες θεωρούνται δεδομένες διότι έχουν εκτελεστεί σε προηγούμενη περίοδο και δεν χρειάζονται να εξεταστούν ξανά .

Πέρα από τα παραπάνω υπάρχουν και άλλες καταστάσεις οι οποίες απειλούν την ανεξαρτησία του επαγγέλματος όπως η μη ικανοποίηση του πελάτη από τα αποτελέσματα του ελέγχου αλλά και η χρηματοδότηση του ελεγκτή από την ελεγχόμενη εταιρεία για την απόκρυψη τυχόν σφαλμάτων που μπορεί να εντοπίσει ο ελεγκτής . (Ντζανάτος 2009)

4.4 Τι είναι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων

Για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος όρος. Κάποιοι οικονομικοί αναλυτές έκαναν απόπειρα να αναλύσουν τον όρο αυτό έτσι ώστε να υπάρξει κάποιος ορισμός .

Το λεξικό Oxford English αποδίδει την έννοια της παραποίησης λογιστικών καταστάσεων ως εγκληματική εξαπάτηση και παραποίηση της αλήθειας με σκοπό την αποκόμιση μελλοντικών ωφελειών.

Ο Σπάθης τονίζει ότι στις ΗΠΑ στις οποίες έχουν καταγραφεί και οι μεγαλύτερες παραποιήσεις οικονομικών καταστάσεων ο όρος που χρησιμοποιείται είναι η «απάτη» και ερμηνεύεται ως σκόπιμη αλλοίωση των καταστάσεων . (ΣΠΑΘΗΣ 2002) .

Έπειτα , ο Rezaee (Rezaee 2002) υποστήριξε ότι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι μια προμελετημένη προσπάθεια των επιχειρήσεων να εξαπατήσουν τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων και ειδικότερα τους επενδυτές . Ο όρος «παραποίηση οικονομικών καταστάσεων» αφορά τις σκόπιμες δραστηριότητες από στελέχη και άλλα «υψηλά» πρόσωπα τα όποια ενεργούν για μια τεχνική εξαπάτηση .

4.5 Τι είναι η λογιστική απάτη

Το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (American Institute of Certified Public Accountants – AICPA) διαχωρίζει το λάθος που προέρχεται από αμέλεια και το λάθος που προέρχεται από στόχο να γίνει παραπλάνηση δηλαδή η απάτη . Συγκεκριμένα, η απάτη είναι η σκόπιμη πρόβλεψη ποσών η παραποίηση στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις.

Η απάτη μπορεί να διαπραχθεί σε συνδυασμό εργαζόμενων της εταιρείας και εργαζόμενων άλλης εταιρείας , είτε είναι πελάτες είτε προμηθευτές. Ακόμα , μπορεί να διαπραχθεί από ένα οι περισσότερα άτομα τα οποία εργάζονται στην εταιρεία αλλά και μπορεί να διαπράττεται υπό την καθοδήγηση της διοίκησης, με την αλλοίωση των στοιχείων του ισολογισμού, με στόχο τη συγκάλυψη δυσμενών ή μη φανερών αποτελεσμάτων.

Στον ισολογισμό μπορούν να υπερεκτιμώνται ή να υποεκτιμώνται τα στοιχεία του ανάλογα με το στόχο που θέλουν να επιτύχουν. Οι απάτες τις περισσότερες φορές συνοδεύονται από πλαστά δικαιολογητικά , νόθευση των λογιστικών βιβλίων με τη

χρήση λογιστικών τεχνασμάτων , αυξομείωση της απογραφής, ή συνεχούς αλλαγής λογιστικής μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων, παρουσίαση αλλότριων περιουσιακών στοιχείων ως δικά τους, λογιστικοποίηση εικονικών πράξεων και εγγραφών .

4.6 Τα χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης

Σύμφωνα με τον Rezaee, (2003) τα χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης είναι τα παρακάτω:

- Νόθευση, παραποίηση ή αθέμιτη τροποποίηση οικονομικών μεγεθών, υποστηρικτικών εγγράφων, ή επιχειρηματικών συναλλαγών.
- Σκόπιμα εσφαλμένες δηλώσεις, παραλείψεις ή διαστρεβλώσεις γεγονότων, εμπορικών συναλλαγών, λογαριασμών και άλλων σημαντικών πληροφοριών από τις λογιστικές καταστάσεις
- Σκόπιμα κακή εφαρμογή, ερμηνεία και εκτέλεση των λογιστικών προτύπων, αρχών και των πρακτικών που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και αναφορά οικονομικών και επιχειρησιακών συναλλαγών
- Εσκεμμένη παράβλεψη και αποκάλυψη ή παρουσίαση ανακριβών λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών
- Χρήση λογιστικών τεχνασμάτων για τη διαχείριση παράνομων κερδών
- Μεθοδεύσεις λογιστικών τεχνικών που βρίσκονται μέσα στα όρια των νόμων, αλλά είναι εύκολο να μεταβληθούν μέσα από τα «παραθυράκια» αυτών.

Σύμφωνα με το διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο ο όρος απάτη αποδίδεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά :

1. Νόθευση ή αλλοίωση των λογιστικών εγγραφών ή των παραστατικών.
2. Αλλοίωση των στοιχείων του ενεργητικού
3. Απόκρυψη ή παράλειψη αναφοράς των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων

4. Καταχώρηση εικονικών συναλλαγών.
5. Λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών.

4.7 Στόχος και αιτία λογιστικής απάτης

Σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα , ο ελεγκτής κατά τη διάρκεια της εργασίας του θα πρέπει να είναι σε θέση να μπορεί να εκτιμήσει τους παράγοντες που προβλέπουν αυξημένο κίνδυνο αλλά θα πρέπει και να εντοπίζει να πιθανά προειδοποιητικά σημεία στα οποία θα πρέπει να δώσει περισσότερη βαρύτητα.

Σημειώνονται τρεις βασικές κατηγορίες κινδύνου για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων οι οποίες αναλύονται παρακάτω :

- Χαρακτηριστικά Διοίκησης. Περιλαμβάνουν διοικητικές ικανότητες, πιέσεις, στυλ, διαθέσεις και στάσεις ως προς τον εσωτερικό έλεγχο και τις διαδικασίες έκδοσης των οικονομικών καταστάσεων. Ύπαρξη τυχόν στενών σχέσεων μεταξύ διοίκησης και ελεγκτών. Παράδειγμα κινδύνου της κατηγορίας αυτής είναι το κίνητρο της διοίκησης να αυξήσει την τιμή της μετοχής ή η πίεση της διοίκησης να δείξει περισσότερα κέρδη στη συνέλευση των μετόχων.
- Συνθήκες Κλάδου. Περιλαμβάνουν το οικονομικό περιβάλλον που δραστηριοποιείται η επιχείρηση καθώς και νέες θεσμικές απαιτήσεις στη φορολογία ή στους λογιστικούς κανόνες. Για παράδειγμα η πρόσφατη αλλαγή που υποχρεώνει τις εισηγμένες επιχειρήσεις να συντάσσουν τις λογιστικές καταστάσεις τους με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα μπορεί να μεταβάλει σημαντικά τις καταστάσεις αυτές .
- Λειτουργικά Χαρακτηριστικά. Περιλαμβάνουν τη φύση και την πολυπλοκότητα των συναλλαγών της επιχείρησης με άλλες επιχειρήσεις και την οικονομική της κατάσταση όπως, για παράδειγμα ταμειακή στενότητα, χαμηλή κερδοφορία, ύπαρξη συσσωρευμένων ζημιών ή η πίεση να αντλήσει περισσότερα κεφάλαια ώστε να διατηρήσει τη χρηματοοικονομική θέση της.

4.8 Το τρίγωνο της απάτης

Μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων η απάτη παρουσιάζεται με τρία χαρακτηριστικά τα οποία ανήκουν στο «Το τρίγωνο της απάτης». Τα χαρακτηριστικά αυτά θα αναλυθούν παρακάτω¹⁰:

A) Κίνητρο(motivation) : Το κίνητρο είναι αυτό το οποίο προκαλεί κάποιον να σκεφτεί να διαπράξει μια απάτη. Ένα κίνητρο θα μπορούσε να είναι για παράδειγμα η ανάγκη για επιπλέον χρήματα, όπως αυτή προκύπτει από τα διάφορα οικονομικά προβλήματα.

B) Εκλογίκευση (rationalisation) : Η εκλογίκευση αποτελεί τον καταλύτη του όλου εγχειρήματος. Ο δράστης μπορεί να αντιλαμβάνεται ότι η πράξη του είναι ανήθικη, ωστόσο αποφασίζει να την εκλογικεύσει και να τη δικαιολογήσει . Τέτοιου είδους εκλογικεύσεις οι οποίες συνήθως συνδέονται με την απάτη είναι ότι υπάρχει η αίσθηση ότι η αμοιβή που λαμβάνει είναι χαμηλότερη των ικανοτήτων του αλλά και ότι εργάζεται υπερβολικά.

Γ) Ευκαιρία (opportunity) :

Μερικοί από τους λόγους που δημιουργείται η ευκαιρία διάπραξης λογιστικής απάτης είναι οι αναποτελεσματικοί έλεγχοι , η αναποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση καθώς και η έλλειψη ηθικής καθοδήγησης .

Η ευκαιρία είναι μια κατάσταση στην οποία κάποιος αντιλαμβάνεται ότι μπορεί να διαπράξει μια απάτη χωρίς να γίνει αντιληπτός. Ενδεχόμενη χαλαρότητα και απουσία ελέγχου αποτελεί το κατάλληλο έδαφος για τη διενέργεια παράνομων πράξεων και την αποφυγή τιμωρίας.

4.9 Τρόποι αντιμετώπισης της λογιστικής απάτης

---

¹⁰ <https://www.erepublik.com/en/article/-erepublik3-2507915/1/20>

Οι ελεγκτές βρίσκονται στη διαδικασία ώστε να βρουν τρόπο να ανιχνεύουν την απάτη, έτσι , στα σχέδια των ελέγχων προσπαθούν να δώσουν μεγαλύτερη βαρύτητα στις ανάλογες διαδικασίες του ελέγχου¹¹.

Οι ορκωτοί ελεγκτές έχουν δύο τρόπους για την αντιμετώπιση της λογιστικής απάτης , ο πρώτος τρόπος είναι η αναζήτηση της απάτης χρησιμοποιώντας μια παθητική προσέγγιση των εσωτερικών ελέγχων. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στους ελεγκτές που εντοπίζουν τα σημάδια «red flags» της απάτης. Το πρόβλημα στην περίπτωση αυτή είναι ότι ελάχιστα προγράμματα λογιστικού ελέγχου ενσωματώνουν τα «red flags», το οποίο σημαίνει πως ο ελεγκτής πρέπει να έχει πείρα για να αντισταθμίσει το πρόβλημα . Ο δεύτερος τρόπος είναι Αναζήτηση μηνυμάτων απάτης από προηγούμενες πηγές ελέγχου. Δεδομένου ότι οι περισσότερες περιπτώσεις απάτης σε επιχείρηση εντοπίζονται με αυτόν τον τρόπο, πρέπει να αναρωτηθούμε πόσο αποτελεσματικοί ήταν οι προηγούμενοι έλεγχοι.

4.10 Οι κατηγορίες λογιστικής απάτης.

Η λογιστική απάτη χωρίζεται σε δύο κατηγορίες οι οποίες σύμφωνα με τον Καζαντζή Χρήστο είναι οι απάτες εις βάρος της επιχείρησης και οι απάτες οι οποίες ωφελούν την επιχείρηση. Οι απάτες εις βάρος της επιχείρησης συνήθως πραγματοποιούνται από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης χωρίς όμως να αποκλείονται και άτομα από το εσωτερικό περιβάλλον.

Συγκεκριμένα , οι εσωτερικοί «δράστες» μπορούν να κλέψουν περιουσιακά στοιχεία , να παραποιήσουν τα αποθέματα . Ακόμα , μπορούν να παραποιήσουν τιμολόγια προμηθευτών αλλά και στοιχεία πελατών.

Οι εξωτερικοί «δράστες» σύμφωνα με τον Καζαντζή Χρήστο ,μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την εταιρεία που συνεργάζονται με διάφορους τρόπους όπως να

---

¹¹ http://newtech-pub.com/wp-content/uploads/2014/11/Kefalaio-1elenxos_timwria.pdf

την εξαπατήσουν οι προμηθευτές με τιμολόγηση χωρίς παράδοση ή με διπλή τιμολόγηση. Έπειτα ,η δωροδοκία των υπαλλήλων της επιχείρησης από προμηθευτές ή πελάτες της μπορεί να θεωρηθεί απάτη η οποία μπορεί να βλάψει σοβαρά την ίδια την επιχείρηση.

Οι απάτες προς όφελος της επιχείρησης είναι η δεύτερη κατηγορία. Η διοίκηση της επιχείρησης με δικές της πράξεις αυξάνει την οικονομική της θέση με κάποιες ενέργειες που εκτιμούν τα αποτελέσματα και τις πωλήσεις παραπάνω από το πραγματικό και λιγότερο από ότι είναι στ' αλήθεια οι δαπάνες και οι υποχρεώσεις της επιχείρησης.

4.11 Τα καθήκοντα του ορκωτού ελεγκτή σε περίπτωση απάτης

Το ΔΠΕ 40 ορίζει ποιες είναι οι ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με τον εντοπισμό απάτης σε έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων . Τα σφάλματα στις οικονομικές καταστάσεις προκύπτουν είτε από απάτη είτε από λάθος τα οποία διαχωρίζονται μεταξύ τους με το αν η ενέργεια αυτή είναι ακούσια ή εκούσια .

Κατά τον εντοπισμό ουσιώδους σφάλματος λόγω απάτης ο ορκωτός θα πρέπει στην αναγνώριση εσόδων να αναγνωρίζει και να αξιολογεί τι οδηγεί σε κινδύνους . Την ικανότητα ο ελεγκτής να μπορεί να ξεχωρίσει την διαφορά ανάμεσα στην απάτη και στο λάθος , την αποκτά με την συνεχή βελτίωση των γνώσεων του , αλλά και με την επαγγελματική του πείρα η οποία αποκτάται κατά την άσκηση του επαγγέλματος.

Στην περίπτωση που ο ορκωτός ελεγκτής εντοπίσει στοιχεία που οδηγούν σε απάτη , τότε καθήκον του είναι να κοινοποιήσει τα στοιχεία αυτά στο κατάλληλο επίπεδο διοίκησης και να ενημερώσει όσους έχουν ευθύνη . Αν , θεωρεί ή έχει εντοπίσει ότι εμπλέκονται η διοίκηση , τότε θα πρέπει να κοινοποιήσει αυτά τα στοιχεία στους υπεύθυνους για τη διακυβέρνηση . Τέλος , αν ο ελεγκτής θεωρεί ότι το μέγεθος της απάτης είναι αρκετά μεγάλο τότε το αναφέρει άμεσα σε άτομα εκτός της ελεγχόμενης εταιρείας.

4.12 Κίνητρα Παραποίησης οικονομικών καταστάσεων

Η κάθε οντότητα μπορεί να έχει διαφορετικά κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Τα κυριότερα κίνητρα τα οποία οδηγούν στην παραποίηση και αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρονται παρακάτω .

Κίνητρα που προέρχονται από τη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς

-Πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές :

Η διοίκηση μιας επιχείρησης έχει ως κίνητρο να παραποιεί τις οικονομικές καταστάσεις ώστε να μπορεί να πετύχει τα αποτελέσματα που προβλέπονται από τους αναλυτές .Σε περίπτωση που δεν συμβεί αυτό η αντίδραση της αγοράς θα είναι αρνητική.

- Αντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο αξιών :

Για να υπάρχει δυνατότητα η επιχείρηση να αντλήσει κεφάλαια από το χρηματιστήριο , με ευνοϊκούς όρους θα πρέπει να παρουσιάζει ανοδική τάση στις οικονομικές της καταστάσεις καθώς και να παρουσιάζει κέρδη .

-Δανεισμός από τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα:

Οι επιχειρήσεις για να έχουν την δυνατότητα να δανειστούν τα απαιτούμενα ξένα κεφάλαια που χρειάζονται για την λειτουργία , πρέπει να εμφανίζουν κέρδη και ικανοποιητικά αποτελέσματα στις οικονομικές καταστάσεις τους .

- Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων :

Με την συγχώνευση ή εξαγορά των επιχειρήσεων , οι επιχειρήσεις αποκτούν περισσότερες μετοχές . Για τον λόγο αυτό οι επιχειρήσεις κάνουν προσπάθειες να βελτιώσουν την εικόνα τους , ώστε να αποφέρουν όσο περισσότερα χρήματα από την

δραστηριότητα.

-Διατήρηση ομαλής τάσης των αποτελεσμάτων :

Σε μια επιχείρηση τα ασταθή και συνεχώς μεταβαλλόμενα αποτελέσματά αυξάνουν την ύπαρξη κινδύνου και έτσι η τιμή των μετοχών ενδέχεται να μειωθεί , συγκριτικά με άλλες επιχειρήσεις οι οποίες εμφανίζουν σταθερά αποτελέσματα. Έτσι , μια επιχείρηση έχει στόχο να πετύχει μια ομαλή εικόνα των αποτελεσμάτων.

-Ανταγωνισμός οικονομικών μονάδων :

Αρκετές επιχειρήσεις προσπαθούν να εμφανιστούν πιο ισχυρές από άλλες επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου και έτσι παρουσιάζουν όσο το δυνατό υψηλότερα αποτελέσματα . Αντίθετα , κάποιες άλλες επιχειρήσεις αποφεύγουν τους πολλούς ανταγωνιστές και έτσι προσπαθούν υποβαθμίσουν την κερδοφορία τους .

Κίνητρα που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης.

- Αμοιβές διοίκησης : Οι επιχειρήσεις συχνά δρουν με μια πρακτική η οποία συνδέεται με τις αμοιβές της διοίκησης . Η πρακτική αυτή είναι η σύνδεση της διοίκησης με την οικονομική επίδοση της επιχείρησης , έτσι ώστε ισορροπούν οι στόχοι της διοίκησης με τους στόχους των μετόχων . Με τον τρόπο αυτό υπάρχουν κίνητρα από την πλευρά της διοίκησης ώστε να πετύχει υψηλότερες αποδόσεις από τις αναμενόμενες. Στην περίπτωση που τα κέρδη είναι χαμηλά , τότε επηρεάζονται προς τα πάνω , ενώ στην περίπτωση που τα κέρδη είναι υψηλότερα από τα επιτρεπόμενα τότε αυτά επηρεάζονται προς τα κάτω.

-Δανειακές συμβάσεις :Μια επιχείρηση , για να έχει τη δυνατότητα στη λήψη δανείου πρέπει να συμφωνεί με τους όρους τους οποίους θέτει η συμφωνία αυτή .

Δεσμεύεται να πραγματοποιεί συγκεκριμένα επίπεδα οικονομικών αποτελεσμάτων για όσο καιρό διαρκεί η δανειοδότηση . Στη περίπτωση που η επιχείρηση δεν πληροί αυτούς τους όρους τότε οι δανειστές έχουν το δικαίωμα να αυξήσουν το επιτόκιο αλλά και να ζητήσουν να αποπληρωθεί άμεσα η οφειλή.

Κίνητρα που σχετίζονται με τον τρόπο συμπεριφοράς της διοίκησης .

-Μεταβολές στην ιεραρχική πυραμίδα : Κάθε εργαζόμενος σε μια επιχείρηση αποκτά κάποιες φιλοδοξίες οι οποίες σε συνδυασμό με την φιλοσοφία της επιχείρησης η οποία είναι να επιβραβεύονται όσοι πετυχαίνουν στόχους. Αποτέλεσμα της επιτυχία τους στόχου είναι πολλές φορές οι εργαζόμενοι να κάνουν το οτιδήποτε για να πέτυχουν τον στόχο .

-Διατήρηση μιας διοικητικής θέσης : Σημαντικό κίνητρο στην παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων είναι η προσπάθεια της διατήρησης μιας διοικητικής θέσης . Τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα συνήθως έχουν αρνητικά αποτελέσματα για τον εργαζόμενο¹².

---

¹² Καζαντζής Χρήστος (2006) , ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Συμπεράσματα-Περιορισμοί και Προτάσεις για Μελλοντική έρευνα

Στη παρούσα εργασία έγινε παρουσίαση της έννοιας της εταιρικής διακυβέρνησης όπως και του εξωτερικού ελέγχου και του επαγγέλματος του ορκωτού ελεγκτή. Στο πρώτο κεφάλαιο συμπεραίνουμε ότι η ευθύνη των εταιριών εξωτερικού ελέγχου και κατ' επέκταση των ορκωτών ελεγκτών είναι πολύ μεγάλη. Οι ορκωτοί ελεγκτές θα πρέπει να είναι άμεμπτοι ηθικής, να ελέγχουν την ελεγχόμενη εταιρία σύμφωνα με τις διαδικασίες και τα πρότυπα της ελεγκτικής, να ανακαλύπτουν τις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου και να επισημαίνουν τα λάθη και τις ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις με απώτερο σκοπό την μελλοντική βελτίωσή της και την προώθηση της γενικότερης οικονομικής ευημερίας.

Η ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή είναι βαρύνουσας σημασίας καθώς ενισχύει την αξιοπιστία των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών πληροφοριών και αποβαίνει προς όφελος των επενδυτών, των πιστωτών, των απασχολούμενων και όλων εκείνων που έχουν συμφέροντα στην ελεγχόμενη εταιρία. Η ανεξαρτησία των ελεγκτών αποτελεί επίσης το καλύτερο τρόπο με τον οποίο μπορεί να αποδειχθεί στο κοινό και στις ρυθμιστικές αρχές ότι οι ορκωτοί ελεγκτές εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους τηρώντας τις καθιερωμένες αρχές επαγγελματικής δεοντολογίας που εξασφαλίζουν την ακεραιότητα και αντικειμενικότητα του ελέγχου.

Η παραποίηση των οικονομικών στοιχείων επηρεάζει αρνητικά μια επιχείρηση. Οι συνέπειες της παραποίησης εμφανίζονται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της περιβάλλον της επιχείρησης. Οι επιχειρήσεις τα τελευταία χρόνια έχουν καταχραστεί σε υπερβολικό βαθμό την ευελιξία που παρέχουν οι κανόνες και τα πρότυπα, επηρεάζοντας αρνητικά τις σχέσεις της επιχείρησης με την οικονομική κοινότητα.

Η κάθε οντότητα μπορεί να έχει διαφορετικά κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Είτε από τη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς, είτε κίνητρα που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης είτε κίνητρα που σχετίζονται με τον τρόπο συμπεριφοράς της διοίκησης.

Καθώς η παρούσα διπλωματική αναπτύχθηκε σε θεωρητικό επίπεδο, πρόταση για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος αποτελεί η διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας σε εταιρίες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, στην οποία θα εξεταστεί και σε πρακτικό επίπεδο πλέον η συσχέτιση της παραποίησης (ή της ένδειξης παραποίησης) των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών αυτών με την πορεία της τιμής της μετοχής τους. Συγκεκριμένα, προτείνεται να ληφθεί τυχαίο δείγμα εταιριών από κάθε κλάδο του Χρηματιστηρίου για τις οποίες οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν κάνει παρατηρήσεις ή οι οποίες βρίσκονται υπό επιτήρηση και μέσω διεξαγωγής της κατάλληλης στατιστικής ανάλυσης να εξεταστεί η επίδραση που είχαν οι παρατηρήσεις αυτές των ελεγκτών ή η επιτήρηση στην τιμή της μετοχής των συγκεκριμένων εταιριών, έτσι ώστε να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. *Ελληνικό κείμενο των Διεθνών Πρότυπων Ελέγχου και Διεθνών Πρότυπων Δικλίδων Ποιότητας Γ (2010) από τη Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC).*
2. *Καζαντζής Χρήστος (2006) , ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ*
3. *Κωνσταντίνος Καραμάνης, Σύγχρονη Ελεγκτική, Θεωρία και Πρακτική με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, Εκδόσεις ΟΠΑ, Αθήνα (2008)*
4. *Νεγκάκης Ι. Χρήστος Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2017), εκδ. Αειφόρος Λογιστική*
5. *Ντζανάτος, Δημήτριος, 2009, Ο Έλεγχος ως Μηχανισμός Αρνητικής Εντροπίας-Μια Φιλική Ανάγνωση στα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.*
6. *Παντελής Σ. Παπαστάθης. Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις επιχειρήσεις οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του. Αθήνα. (2003).*
7. *Τσακλάγκανος Άγγελος (2005), «Ελεγκτική», Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη*

Ξένη Βιβλιογραφία

8. *Albrecht, S., 2005. Business Fraud, s.l.: AICPA*
9. *Dellaportas, S., 2013. Conversations with inmate accountants: Motivation, opportunity and the Frayd Triangle. Accounting forum, 37(1), pp. 29-39*
10. *Gee, S., 2015. Fraud and Fraud Detection: A Data Analytics Approach. s.l.:Wiley & Sons.*
11. *Hall, J. A., 2011. Accounting Information Systems. 7th επιμ. Mason: South-Western Cengage Learning.*

12. Grant Thornton, (1990), *Audit Manual*
13. Griffiths D., *Risk based internal auditing: an introduction*, 2006
14. Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly (2003), "Principles of external auditing"
15. Emiliou Avgouleas 'Gatekeepers "Ante Portas": The International Standards of Auditing as the Foundation of a System of Civil Liability for Auditors ', chapter, in *Contemporary Developments in Accounting and Audit Law (Athens, Law Library, 2006) pp, 233-267*
16. K. H. Spencer Pickett, John Wiley & sons. *Auditing the risk management process. Ltd, 2005*
17. Catcello V. Joseph, Albert L. Nagy (2002), *Auditor Industry Specialization and Fraudulent financial reporting, Symposium of auditing Problems.*
18. Castrella, J., W. R. Knechel, and P. L. Walker. (2002), 'The relationship of audit failures and audit tenure Working paper. University of Florida.
19. Davis, R.L, et al. (2000), "Auditor tenure, auditor independence and Earnings Management", September, pp. 1-42.
20. Ghosh, A., and D. C. Moon. (2003). 'Does auditor tenure impair audit quality?' Working Paper, Office of Economic Analysis, Securities and Exchange Commission
21. Myers, J. N. A. Myers, and T. C. Omer. (2003), 'Exploring the term of the auditor-client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?'. *The Accounting Review (July): 779-799.*

Sites (Ηλεκτρονικό αρχείο)

22. ACFE, 2016. <http://www.acfe.com/fraud-tree.aspx>. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.acfe.com/fraud-tree.aspx>
23. Black, J., Nilsson, M., Pinheiro, R. & Da Silva, M., 2015. SSRN. [Ηλεκτρονικό] Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/Papers.cfm?abstract_id=2485555
24. PriceWaterhouseCoopers, 2016. *Global Economic Crime Survey 2016*. [Ηλεκτρονικό] Available at: www.pwc.com/crimesurvey